

TURINYS

1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI	4
2. ĮŽANGA	6
3. KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI VYKDANT FUNKCIJAS, SUSIJUSIAS SU VAISTINIŲ PREPARATŲ REKLAMOS TEISĖTUMO IR ATITIKTIES NUSTATYTAM TEISINIAM REGLAMENTAVIMUI KONTROLE	8
3.1. Nuotolinė vaistinių preparatų reklama, kuri teikiama ASPĮ darbuotojams skaitmeninės komunikacijos platformomis, kaip alternatyva vaistų reklamuotojo atvykimui į ASPĮ, nekontroliuojama	8
3.2. Nacionalinio lygmens teisinio reglamentavimo nuostatomis nepakankamai skatinamas ASPĮ veiklos atvirumas reklaminių renginių organizavimo srityje, todėl dalies vertintų ASPĮ sprendimai, nustatantys ar keičiantys ASPĮ deklaruojamą reklaminių renginių organizavimo tvarką, reklamos davėjams, ASPĮ darbuotojams ir kitiems suinteresuotiems asmenims viešai, kaip ir tikroji ASPĮ darbo praktika, neatskleidžiami.	11
3.3. Praktikoje dalis vertintų ASPĮ nevykdo Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26 ² punkto nuostatų, kuriomis siekiama visiems potencialiems reklamos davėjams sudaryti vienodas sąlygas lengvai prieinamu būdu gauti informaciją apie vaistinių preparatų reklaminių renginių inicijavimo ASPĮ tvarką ir atsakingus asmenis, reikalavimų.....	13
3.4. Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26 ⁴ punkto nuostatos, reglamentuojančios informacijos apie reklaminius renginius ASPĮ atskleidimo tvarką, nėra tiek išsamios, kad išvengti institucinio lygmens interpretacijų ir suformuoti vienodą darbo praktiką visose ASPĮ.....	14
3.5. Dalis vertintų ASPĮ nevykdo Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26 ⁴ punkto nuostatų, kuriomis siekiama visiems suinteresuotiems asmenims sudaryti vienodą galimybę gauti informaciją apie ASPĮ planuojamus ir vykdomus vaistinių preparatų reklaminius renginius, reikalavimų.	14
3.6. Atskirų ASPĮ patvirtintų teisės aktų, reglamentuojančių vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ organizavimo tvarką, nuostatos prieštarauja Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo nuostatomis.....	15
3.7. VVKT negali užtikrinti efektyvios, kontroliuojamų subjektų rizikingumo vertinimu pagrįstos, reklaminių renginių organizavimo ir vykdymo ASPĮ kontrolės, kuomet praktikoje ASPĮ neužtikrinamas išorinei kontrolei vykdyti reikalingos informacijos kaupimas ir (ar) viešas atskleidimas Vaistinių preparatų reklamos taisyklių reikalaujama apimtimi ASPĮ lygmenyje.	17
3.8. VVKT, kaip veiklą vaistų reklamos srityje kontroliuojanti institucija, nebuvo pakankamai aktyvi, kad identifikuoti ASPĮ darbo praktikos, susijusios su vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimu ASPĮ, neatitiktis ir inicijuoti būtinus darbo praktikos pokyčius ASPĮ lygmenyje.....	22
3.9. Vienasmenio patikrinimo galimybė didina korupcijos riziką VVKT vykdant ASPĮ	

patikrinimus dėl vaistų reklamuotojų vizitų.....	23
3.10. VVKT veikla, vykdančią vaistinių preparatų reklaminių renginių kontrolę ASPĮ, nėra orientuota į pažeidimų, vykdančių konkrečius vaistinių preparatų reklaminius renginius ASPĮ, identifikavimą ir šalinimą.....	24
3.11. Atskirose ASPĮ gali būti sudaromos prielaidos pažeisti / pažeidžiamas Farmacijos įstatymo 51 straipsnio 4 dalies nuostatomis nustatytas draudimas vaistų reklamuotojui atvykti į ASPĮ, kad asmeniškai susitikti su sveikatos priežiūros specialistu, turinčiu teisę skirti vaistinius preparatus ir (ar) organizuojant renginius neatsižvelgiama į Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26 ¹⁰ punkto nuostatomis nustatytus ribojimus.	24
3.12. Atskirų ASPĮ taikomi vidaus kontrolės mechanizmai nėra pakankami, kad instituciniu lygmeniu laiku būtų identifikuotos ir užkardytos neatitiktys dėl kurių gali būti neužtikrintas tinkamas teisės aktų, reglamentuojančių reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarką, nuostatų vykdymas.	27
3.13. Tarp vertintų ASPĮ nėra vieningo sutarimo kokias institucinio lygmens sankcijas ir kam tikslinga taikyti, kai pažeidžiama ASPĮ nustatyta vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo tvarka, o susijusio teisinio reglamentavimo neapibrėžtumas gali sudaryti galimybę pažeidėjui išvengti atsakomybės už padarytus pažeidimus.....	28
3.14. Atskirose ASPĮ nereglamentuota skundų ir pretenzijų dėl ASPĮ sprendimų, susijusių su vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ, nagrinėjimo procedūra.....	30
3.15. Atskirų ASPĮ vadovai neužtikrina Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis nustatytų prievolių vykdymo reikalaujama apimtimi, funkcijos, priskirtos ASPĮ kompetencijai ar vaistinių preparatų reklamos davėjo kompetencijai, nepagrįstai deleguojamos vaistų reklamuotojams.	32
4. KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI VYKDANT FUNKCIJAS, SUSIJUSIAS SU MEDICINOS PRIEMONIŲ (PRIETAISŲ) REKLAMOS ASPĮ TEISĖTUMO IR ATITIKTIES NUSTATYTAM TEISINIAM REGLAMENTAVIMUI KONTROLE	34
4.1. Medicinos priemonių (prietaisų) reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarka nepakankamai aiškiai reglamentuota.....	34
5. RIZIKOS MAŽINANČIOS INFORMACIJOS APIE FARMACIJOS KOMPANIJŲ IR ASPĮ DARBUOTOJŲ FINANSINĮ BENDRADARBIAVIMĄ PANAUDOJIMO EFEKTYVUMĄ.....	37
5.1. Atsakingos valstybės institucijos nustatytais terminais neįvykdė veiksmų, kuriais turėjo būti sudarytos prielaidos efektyviai panaudoti informaciją apie perleistas vertes.	39
5.2. Nesudarytos teisinės prielaidos efektyviai panaudoti informaciją apie perleistas vertes sveikatos priežiūros specialistams, išlieka rizika, kad nebus imtasi veiksmų farmacijos kompanijų teikiamos informacijos teisingumui užtikrinti.....	40
5.3. Praktikoje SAM iniciatyva įsteigtų komisijų nariai, asmens sveikatos priežiūros specialistai,	

būdami farmacijos kompanijų perleistų verčių gavėjais, ne visuomet nusišalina, kai komisijose priimami sprendimai dėl jiems perleistas vertes suteikusių farmacijos kompanijų. 41

5.4. Praktikoje SAM iniciatyva įsteigtų komisijų nariai, būdami farmacijos kompanijų perleistų verčių gavėjais ar vadovaudami subjektams, gavusiems paramą iš farmacijos kompanijų, ne visuomet komisijos narių interesų deklaracijose atskleidžia ryšius su farmacijos kompanijomis, kurie gali daryti neigiamą įtaką jų priimamų sprendimų komisijų veikloje objektyvumui ir skaidrumui. 42

6. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS).....46

7. PASIŪLYMAI.....50

1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI

Tikslai:

Nustatyti korupcijos rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidų korupcijai pasireikšti vaistinių preparatų, medicinos priemonių (prietaisų) reklamos asmens sveikatos priežiūros įstaigų (toliau – ASPĮ) darbuotojams srityje ir su šia veiklos sritimi susijusiose veiklos srityse bei pateikti pasiūlymus, kurie galėtų padėti mažinti ir valdyti nustatytą korupcijos riziką, esant būtinumui pateikti pasiūlymus, kurie padėtų geriau valdyti nustatytus korupcijos rizikos veiksnius ir (ar) korupcijos riziką.

Uždaviniai:

1. Nustatyti, ar teisės aktai pakankamai aiškiai ir detaliam reglamentuoja veiklą vaistinių preparatų, medicinos priemonių (prietaisų) reklamos ASPĮ darbuotojams srityje ir su šia veiklos sritimi susijusiose veiklos srityse.

2. Išanalizuoti ir nustatyti antikorupcinio požiūriu ydingas procedūras vaistinių preparatų, medicinos priemonių (prietaisų) reklamos ASPĮ darbuotojams srityje ir su šia veiklos sritimi susijusiose veiklos srityse.

3. Pasiūlyti korupcijos riziką ir jos veiksnius mažinančias priemones.

Objektai:

Valstybės institucijų¹, vykdančių funkcijas analizuotose srityse², veikla.

Subjektai:

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija (toliau – SAM), Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie SAM, VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikos (toliau – Santaros klinikos), Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė Kauno klinikos (toliau – Kauno klinikos), VšĮ Respublikinė Vilniaus universitetinė ligoninė (toliau – RVUL), VšĮ Šiaulių centro poliklinika (toliau – Šiaulių centro poliklinika), VšĮ Lazdynų poliklinika (toliau – Lazdynų poliklinika), VšĮ Marijampolės pirminės sveikatos priežiūros centras (toliau – Marijampolės PSPC), VšĮ Klaipėdos miesto poliklinika (toliau – Klaipėdos miesto poliklinika).

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai:

1. Teisės aktų ir dokumentų turinio analizė.
2. Interviu metodas (vertinamų institucijų darbuotojams pateikti klausimai).
3. Viešai skelbiamos informacijos stebėjimas ir analizavimas (vertinamų valstybės institucijų ir kitose interneto svetainėse viešai skelbiama informacija, informacija žiniasklaidoje ir pan.).

¹ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos, Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos, VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikų, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikų, VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės, VšĮ Šiaulių centro poliklinikos, VšĮ Lazdynų poliklinikos, VšĮ Marijampolės pirminės sveikatos priežiūros centro, VšĮ Klaipėdos miesto poliklinikos.

² Veikla vaistinių preparatų, medicinos priemonių (prietaisų) reklamos ASPĮ darbuotojams srityje ir su šia veiklos sritimi susijusiose veiklos srityse.

4. Valstybės registruose, kadastruose ir informacinėse sistemos sukauptos informacijos analizė.

Atliekant korupcijos rizikos analizę išnagrinėta ir (ar) įvertinta:

1. Išvados dėl korupcijos rizikos analizės 1 priede nurodyti teisės aktai, dokumentai ir informacija.

2. Vertinamų valstybės institucijų interneto svetainėse skelbiama ir kita internete prieinama informacija, susijusi su analizuojamomis veiklos sritimis.

3. Per nuotolinius susitikimus ir (ar) elektroniniu paštu³ gauta informacija apie darbo praktiką analizuojamose veiklos srityse.

Korupcijos rizikos analizės išvados padarytos remiantis nurodytų dokumentų ir duomenų analize, vertinant:

1. Sociologinių tyrimų duomenis („Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ ir kt.).

2. Galimybę vienam darbuotojui priimti sprendimus analizuojamose srityse.

3. Darbuotojų ir padalinių atstumą nuo centrinio padalinio.

4. Darbuotojų savarankiškumą priimant sprendimus ir sprendimų priėmimo diskreciją.

5. Darbuotojų ir padalinių priežiūros ir kontrolės lygį.

6. Reikalavimus laikytis įprastos darbo tvarkos.

7. Analizuojamose procedūrose dalyvaujančių įstaigų darbuotojų rotacijos lygį.

8. Atliekamos veiklos ir sudaromų sandorių dokumentavimo reikalavimus.

9. Teisės aktų priėmimo ir vertinimo sistemą.

10. Analizuojamos veiklos, dokumentų viešumą ir prieinamumą visuomenei.

Jeigu vertinamos valstybės institucijos ar kitos institucijos prašomų pateikti dokumentų ar duomenų nepateikė, buvo laikoma, kad jų nėra.

³ Informacija gauta el. paštu arunas.staknys@stt.lt

2. IŽANGA

Efektyvi rinkodara⁴ farmacijos srityje, kaip ir bet kurioje kitoje srityje, neįmanoma be pardavimų skatinimo, o pardavimų skatinimas be reklamos. Tačiau reklamos, kaip ir bet kurios kitos rinkodaros priemonės, vykdymui būtinas finansavimas, kuris padengtų reklamos kūrėjų ir vykdytojų kaštus.

Viešai prieinamų informacijos šaltinių duomenimis farmacijos sektoriaus rinkodaros išlaidos per pastaruosius 20 metų padidėjo apie 70 proc. ir šiuo metu siekia beveik 30 milijardų Jungtinių Amerikos Valstijų dolerių⁵. Yra farmacijos kompanijų, kurios išleidžia daugiau lėšų vaistų rinkodarai, nei moksliniams tyrimams bei eksperimentinei plėtrai⁶.

Šie duomenys akivaizdžiai rodo, kad, farmacijos kompanijos, kaip ir bet kurioje kitoje verslo šakoje veikiančios kitos kompanijos, vis daugiau lėšų skiria rinkodaros priemonių, tame tarpe ir reklamos, vykdymui. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad, nepaisant daugelio farmacijos kompanijų siekio save viešojoje erdvėje pristatyti kaip rinkos dalyvį, kurio vykdoma vaistinių preparatų reklaminė veikla yra pirmiausiai nukreipta į altruistinių pacientų, sveikatos priežiūros specialistų ir vaistinių darbuotojų švietimą, realiai ši veikla, kaip ir bet kurioje kitoje verslo šakoje, pirmiausiai yra nukreipta į farmacijos kompanijų gaminamos arba (ir) platinamos produkcijos pardavimų skatinimą siekiant maksimalaus pelno. Analizuojant farmacijos kompanijoms rinkodaros specialistų paslaugas siūlančių įmonių pristatymus, akivaizdu, kad farmacinės rinkodaros priemonių vykdymo pagrindinis tikslas – pardavimų skatinimas⁷.

Farmacijos sektoriuje vykdomai vaistinių preparatų reklamai, priešingai nei kitose verslo šakose vykdomai reklamai, įprastos taisyklės pirmiausiai negali būti taikomi todėl, kad, tai gali sukelti neigiamą įtaką visuomenės gerovei darantį reiškinį – perteklinį vaistinių preparatų vartojimą. Perteklinis vaistinių preparatų vartojimas kenkia pacientui (gali sukelti priklausomybę, didinti sergamumą ar nepageidaujamų vaistų reakcijų sukeliamų sveikatos sutrikimų riziką ir t. t.), švaistomos paciento ir valstybės lėšos, didėja aplinkos tarša.

Siekiant sumažinti perteklinio vaistų vartojimo problemos mastą pasaulio valstybėse nustatyti įvairūs vaistinių preparatų reklamos ribojimai. Ne išimtis ir Lietuvos Respublika, kurioje priimta nemažai teisės aktų⁸, susijusių su vaistinių preparatų reklamos kontrole, įsteigta Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – VVKT), kurios dalis vykdomų funkcijų skirtos vaistinių preparatų reklamos atitikties nustatytam teisiniam reglamentavimui užtikrinti.

⁴ Priemonių sistema, apimanti prekės ar paslaugos kelią nuo jos idėjos iki vartotojo. Tradiciškai laikoma, kad rinkodara susideda iš keturių elementų – prekės ar paslaugos idėja, jos išvystymas, kainos nustatymas bei paskirstymas ir pardavimo skatinimo veiksnių sumanymas ir vykdymas.

⁵ Prieiga internete: <https://www.pharmatechoutlook.com/news/the-evolution-of-pharma-marketing-nwid-1131.html>.

⁶ Prieiga internete: <https://www.transparency.org.uk/publications/corruption-in-the-pharmaceutical-sector>.

⁷ Pavyzdžiui, prieiga internete: <http://farmacijosrinkodara.lt/apie-mus/>.

⁸ Su aptariama veiklos sritimi susijusių teisės aktų sąrašas pateiktas korupcijos rizikos analizės išvados 1 priede.

Tačiau Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis aptartų ribojimų nepakanka, kad būtų išvengta neracionalaus vaistinių preparatų vartojimo – daugiau nei pusė visų vaistinių preparatų yra skiriami ar išduodami netinkamai, o kas antras pacientas vaistinius preparatus vartoja nesilaikydamas gydytojo rekomendacijų⁹.

Pažymėtina, kad nekontroliuojama ar nepakankamai kontroliuojama vaistinių preparatų reklama ne tik skatina neracionalų ir perteklinį vaistinių preparatų vartojimą, bet ir didina neskaidrių sprendimų priėmimo tikimybę sveikatos priežiūros srityje veikiančiose valstybės ir savivaldybių įstaigose, ASPI. Pasaulinės tendencijos rodo, kad net aukštus skaidrumo standartus viešai deklaruojančioms farmacijos kompanijoms ne visuomet pavyksta užtikrinti skaidrią vaistinių preparatų rinkodarą ir išvengti kaltinimų sveikatos priežiūros specialistų papirkinėjimų¹⁰.

Stebint pasaulines tendencijas, susijusias su vaistinių preparatų reklama, pastebima, kad sparčiai besivystančios technologijos, skaitmeninės komunikacijos galimybės bei šių priemonių integravimas į kasdienį sveikatos priežiūros specialistų darbą reikalauja farmacijos kompanijas ne tik prisitaikyti prie pokyčių, tame tarpe ir vaistinių preparatų reklamos srityje, bet ir atveria naujas galimybes vaistinių preparatų reklamos srityje. Ribojimai, susiję su COVID-19 plėtrą lėtinančių priemonių taikymu, taip pat prisideda prie vaistinių preparatų reklamos perkėlimo į skaitmeninę erdvę. Todėl kyla abejonių ar Lietuvos Respublikoje taikomos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti vaistinių preparatų reklamos atitiktį nustatytiems reikalavimams ir didinti reklamos davėjų bei gavėjų bendravimo skaidrumą, yra pakankamos, kad efektyviai būtų identifikuotos naujos grėsmės, kurios gali daryti neigiamą įtaką sprendimų, susijusių su vaistų kompensavimu ir platinimu, priėmimo skaidrumui, ir, esant reikalui, operatyviai evoliucionuoti, kad naujai atsirandančių vaistinių preparatų reklamos rūšių vykdymo ir kontrolės tvarka būtų tinkamai ir laiku reglamentuota.

Atsižvelgiant į surinktą informaciją apie galimą problematiką vertinamose veiklos srityse, buvo atlikta korupcijos rizikos analizė, kurios metu buvo įvertinta, ar vykdomos procedūros yra pakankamai apsaugotos nuo korupcijos rizikos veiksmų atsiradimo.

⁹ Prieiga internete: <http://www.vlk.lt/naujienos/Puslapiai/Apie-racionali%C5%B3-vaist%C5%B3-skyrim%C4%85-ir-vartojim%C4%85-kalb%C4%97ta-konferencijoje.aspx>.

¹⁰ Prieiga internete: <https://www.sec.gov/news/press-release/2012-2012-273htm>, <https://www.justice.gov/opa/pr/pfizer-hcp-corp-agrees-pay-15-million-penalty-resolve-foreign-bribery-investigation> ir eilė kitų atvejų.

3. KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI VYKDANT FUNKCIJAS, SUSIJUSIAS SU VAISTINIŲ PREPARATŲ REKLAMOS TEISĖTUMO IR ATITIKTIES NUSTATYTAM TEISINIAM REGLAMENTAVIMUI KONTROLE

Išanalizavus teisės aktus, reglamentuojančius vertinamų įstaigų¹¹ veiklą analizuojamose veiklos srityse bei jų darbo praktiką, pažymėtina, kad ASPĮ reklama (tiek tiesioginė, tiek pateikiama elektroniniuose leidiniuose ir elektroninėse svetainėse), skirta ASPĮ specialistams, yra reglamentuota ir kontroliuojama tačiau nustatyti šie korupcijos ir su tuo susiję kiti rizikos veiksniai, kurie gali trukdyti užtikrinti efektyvų ir skaidrų funkcijų vykdymą vertinamose veiklos srityse:

3.1. Nuotolinė vaistinių preparatų reklama, kuri teikiama ASPĮ darbuotojams skaitmeninės komunikacijos platformomis, kaip alternatyva vaistų reklamuotojo atvykimui į ASPĮ, nekontroliuojama, nes:

3.1.1. Teisės aktai šios reklamos organizavimo, vykdymo ir kontrolės tvarkos nereglamentuoja.

Analizuojant vykstančius pokyčius farmacinio marketingo srityje, pastebėtina, kad farmacijos įmonės, vystantis informacinėms technologijoms, ieško vis naujų galimybių pasiekti sveikatos priežiūros specialistus. Vaistinių preparatų reklamai teikti vis dažniau panaudojamos skaitmeninės komunikacijos platformos, kurios keičia anksčiau įprastus vaistinių preparatų reklamuotojų vizitus į ASPĮ¹². Manome, kad nuotolinių vaistinių preparatų reklamos renginių skaičiaus didėjimui reikšmingą įtaką galėjo padaryti ir taikymas ribojimų, kuriais siekiama suvaldyti COVID-19 pandemiją. Tačiau, nepaisant to, Lietuvos Respublikoje iki šiol nėra priimtų teisės aktų nuostatų, kurios aiškiai apibrėžtų tokios reklamos teikimo būdo ASPĮ darbuotojams organizavimo ir kontrolės tvarką.

Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 2 straipsnio 70 punkte nustatyta, kad vaistinių preparatų reklama sveikatos priežiūros specialistams laikoma bet kokia forma ir bet kokiomis priemonėmis skleidžiama kryptinga informacija apie vaistinius preparatus, agitacinė veikla ar raginimas, kuriais siekiama skatinti vaistinių preparatų skyrimą, tiekimą, pardavimą ar vartojimą, įskaitant:

- 1) vaistų reklamuotojų vizitus, kurių metu teikiama informacija apie vaistinius preparatus, pas sveikatos priežiūros specialistus, turinčius teisę skirti vaistinius preparatus;
- 2) vaistinių preparatų neparduodamų pavyzdžių platinimą;
- 3) skatinimą skirti, tiekti, parduoti ar vartoti vaistinius preparatus duodant, siūlant ar žadant dovanas, asmeninę naudą ar premijas pinigais ar natūra;

¹¹ SAM ir jai pavaldžių įstaigų, Santaros klinikų, Kauno klinikų, RVUL, Šiaulių centro poliklinikos, Lazdynų poliklinikos, Marijampolės PSPC, Klaipėdos miesto poliklinikos.

¹² Prieiga internete: http://www.pmlive.com/pharma_intelligence/Multichannel_engagement_and_the_need_for_greater_understanding_of_Euro_pean_markets_1343332.

4) reklaminių renginių, kuriuose dalyvauja sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistai, turintys teisę skirti ar tiekti vaistinius preparatus, finansavimą;

5) mokslinių konferencijų, kuriose dalyvauja sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistai, turintys teisę skirti ar pardavinėti vaistinius preparatus, finansavimą, šių konferencijų dalyvių kelionių ir apgyvendinimo išlaidų apmokėjimą;

6) radijo, televizijos laidų ir (ar) programų, per kurias teikiama informacija apie vaistinius preparatus, rėmimą.

Kiekvienos iš aukščiau minėtų vaistinių preparatų reklamos formų vykdymo tvarka detalizuota atitinkamų Vaistinių preparatų reklamos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. gruodžio 28 d. įsakymu V-1128 (toliau – Vaistinių preparatų reklamos taisyklės), skyrių nuostatomis.

Vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarka reglamentuota Vaistinių preparatų reklamos taisyklių V skyriaus „Reklaminių renginių organizavimo ASP įstaigose tvarka“ nuostatomis, tačiau nei šiame skyriuje, nei kituose Vaistinių preparatų reklamos taisyklių skyriuose, nėra nuostatų, kuriomis turėtų vadovautis vaistinių preparatų reklamos davėjai ar vaistų reklamuotojai, norėdami vykdyti nuotolinius vaistinių preparatų reklaminius renginius ASPĮ darbuotojams ir ASPĮ vadovai arba jų įgalioti asmenys, priimdami su nuotoliniais vaistinių preparatų reklamiais renginiais susijusius sprendimus.

Vertintos ASPĮ savo teisės aktuose taip pat nėra apsibrėžusios kaip ASPĮ turėtų būti organizuojami ir vykdomi nuotoliniai vaistinių preparatų reklaminiai renginiai, kadangi aukštesnės galios teisės aktai tokios prievolės nenumato:

- Vaistinių preparatų medicinos priemonių reklamuotojų vizitų ir reklaminių renginių organizavimo tvarkos apraše, patvirtintame Marijampolės PSPC direktoriaus 2019-02-04 įsakymu Nr. V-16 (1.4), tokių nuostatų vertinamu laikotarpiu nebuvo visiškai, todėl nėra aišku kas ir kokia tvarka ASPĮ viduje priima sprendimus, susijusius su nuotolinių reklaminių renginių vykdymu, kaip turėtų būti organizuojami ir vykdomi nuotoliniai reklaminiai renginiai ASPĮ darbuotojams;

- RVUL teisės aktuose¹³ ir dokumentuose¹⁴, reglamentuojančiuose reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarką, Vaistinių preparatų reklamos tvarkoje, patvirtintoje Santaros klinikų generalinio direktoriaus 2019 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. V-123, Reklaminių renginių organizavimo tvarkoje, patvirtintoje Šiaulių centro poliklinikos direktoriaus 2019 m. rugpjūčio 23 d. įsakymu Nr. 49, Vaistinių preparatų reklamavimo tvarkoje, patvirtintoje Klaipėdos miesto poliklinikos vyriausiojo gydytojo 2019 m. sausio 14 d. įsakymu Nr. 03, Vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo

¹³ RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininių paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“.

¹⁴ RVUL Korupcijos prevencijos komisijos 2020 m. vasario 26 d. posėdžio protokolas Nr. PSP-1.12-14.

Kauno klinikose tvarkos apraše, patvirtintame Kauno klinikų generalinio direktoriaus 2015 m. rugsėjo 8 d. įsakymu Nr. V-936, taip pat Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisyklėse, patvirtintose Lazdynų poliklinikos direktoriaus 2014 m. lapkričio 10 d. įsakymu Nr. 0-79 (aktuali redakcija) tokių nuostatų vertinamu laikotarpiu nebuvo visiškai, todėl nėra aišku kas ir kokia tvarka ASPĮ viduje priima sprendimus, susijusius su nuotolinių reklaminių renginių vykdymu, kaip turėtų būti organizuojami ir vykdomi nuotoliniai reklaminiai renginiai ASPĮ darbuotojams.

Lazdynų poliklinikos atstovas, derinant KRA išvados projektą, informavo, kad sprendimas dėl galimybės organizuoti aptariamą renginį būtų priimamas vadovaujantis esamomis Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisyklių nuostatomis t. y. analogiškai kaip ir dėl nenuotolinio vaistinių preparatų reklaminio renginio (fiziškai atvykstant į ASPĮ) ASPĮ darbuotojams.

3.1.2. Praktikoje tarp vertintų institucijų nėra vieningo sutarimo, ar esamomis aplinkybėmis gali būti teikiama nuotolinė vaistinių preparatų reklama sveikatos priežiūros specialistams:

- VVKT, kaip vaistinių preparatų reklamos priežiūros ir kontrolės funkcijas vykdanči valstybės institucija, KRA išvados projekto derinimo eigoje pateikė nuomonę, kad nuotolinė vaistinių preparatų reklama sveikatos priežiūros specialistams esamomis aplinkybėmis negali būti teikiama, kadangi tokia galimybė Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis nenumatyta;

- dalis vertintų ASPĮ, KRA išvados projekto derinimo eigoje, pateikė nuomonę, kad turi teisę leisti vykdyti nuotolinius vaistinių preparatų reklamos renginius ASPĮ sveikatos priežiūros specialistams, nepaisant to, kad tokios reklamos organizavimo tvarka nėra apibrėžta nei Vaistinių preparatų reklamos taisyklių, nei ASPĮ pasitvirtintų teisės aktų, reglamentuojančių vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo tvarką, nuostatomis.

Todėl darytina išvada, kad dėl aukščiau išvardintų priežasčių:

- didėja rizika, kad skirtingose ASPĮ, gavus reklamos davėjo prašymą organizuoti nuotolinį reklaminių renginį, bus priimami skirtingi sprendimai esant analogiškomis aplinkybėmis, bus nustatomi skirtingo turinio reikalavimai ar ribojimai tokių renginių vykdymui, o tai mažins reklamos davėjų ir vaistų reklamuotojų pasitikėjimą ASPĮ priimamų sprendimų skaidrumu ir didins subjektyvių sprendimų priėmimo riziką;

- nesant teisės aktais aiškiai nustatytos prievolės suderinti nuotolinį reklaminių renginį su ASPĮ vadovu ar jo įgaliotu asmeniu, pvz., gali būti bandoma tokį renginį ASPĮ darbuotojams organizuoti be išankstinio suderinimo su ASPĮ vadovybe arba vykdyti ASPĮ darbuotojų darbo laiku, kuris skirtas pacientams priimti, o tai sumažins pacientų galimybę gauti reikalingas sveikatos priežiūros paslaugas arba didins nekokybiškos sveikatos priežiūros paslaugos suteikimo tikimybę, jeigu sveikatos priežiūros specialistas priims sprendimą ir dalyvauti nuotoliniame reklaminiame renginyje, ir aptarnauti pacientus;

- didės institucinio lygmens interpretacijų rizika, informacija apie nuotolinį reklaminių renginių ir renginio dalyvius nebus užfiksuota tokia tvarka, kokia turi būti registruojama informacija apie vaistinių preparatų reklaminius renginius, kurie vykdomi vaistų reklamuotojui atvykus į ASPĮ, kas reikšmingai apribos kontroliuojančios institucijos (VVKT) galimybę vykdyti veiksmingą tokių reklamos renginių kontrolę ir visuomeninės kontrolės galimybę;

- informacija apie nuotolinius vaistinių preparatų reklaminius renginius nebus viešai atskleista tokia tvarka ir tokia apimtimi kokia ji turi būti atskleidžiama apie vaistinių preparatų reklaminius renginius, kurie vykdomi vaistų reklamuotojui fiziškai atvykus į ASPĮ.

PASIŪLYMAI:

SAM:

Imtis iniciatyvos¹⁵, kad būtų reglamentuota nuotolinės vaistinių preparatų reklamos sveikatos priežiūros specialistams organizavimo tvarka. Manome, kad šios rekomendacijos įgyvendinimas sumažins institucinio lygmens interpretacijų riziką priimant aptariamus sprendimus, padidins tikimybę operatyviai identifikuoti neatitiktis.

VVKT:

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu reglamentavus nuotolinės vaistinių preparatų reklamos sveikatos priežiūros specialistams tvarką, sukurti nuotolinės vaistinių preparatų reklamos sveikatos priežiūros specialistams kontrolės mechanizmą.

Visoms vertintoms ASPĮ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu reglamentavus nuotolinės vaistinių preparatų reklamos sveikatos priežiūros specialistams organizavimo tvarką, užtikrinti institucinio lygmens teisės aktų, reglamentuojančių vaistinių preparatų reklamos organizavimo ASPĮ tvarką, atitiktį Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu patvirtintai tvarkai ir užtikrinti jų įgyvendinimą ASPĮ.

3.2. Nacionalinio lygmens teisinio reglamentavimo nuostatomis nepakankamai skatinamas ASPĮ veiklos atvirumas reklaminių renginių organizavimo srityje, todėl dalies vertintų ASPĮ sprendimai, nustatantys ar keičiantys ASPĮ deklaruojamą reklaminių renginių organizavimo tvarką, reklamos davėjams, ASPĮ darbuotojams ir kitiems suinteresuotiems asmenims viešai, kaip ir tikroji ASPĮ darbo praktika, neatskleidžiami.

Išanalizavus vertintų ASPĮ darbo praktiką, manytina, kad sprendimas Vaistinių preparatų reklamos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. gruodžio 28 d.

¹⁵ Pažymime, kad, teikdami šią rekomendaciją, atsižvelgėme į tai, kad atliekant šią korupcijos rizikos analizę, 2020 m. lapkričio 5 d. buvo užregistruotas projektas Nr. 20-14882 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. V-1128 „Dėl Vaistinių preparatų reklamos taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“¹⁵. Tačiau iki minėto projekto priėmimo ši rekomendacija išlieka aktuali.

įsakymu Nr. V-1128, nuostatomis nenustatyti prievolės ASPĮ turėti įstaigos vadovo patvirtintą reklaminių renginių organizavimo tvarką ir nenustatyti prievolės viešai atskleisti minėtą tvarką:

3.2.1. Neskaitino atskiras ASPĮ savo iniciatyva viešai paskelbti vidaus teisės aktus, reglamentuojančius reklaminių renginių ASPĮ organizavimo tvarką, todėl nebuvo sudarytos galimybės visiems suinteresuotiems asmenims lengvai prieinamu būdu gauti informaciją apie reklaminių renginių organizavimo tvarką ASPĮ.

2020 m. lapkričio 30 d. iš visų vertintų ASPĮ, tik dalis (RVUL, Šiaulių centro poliklinika ir Lazdynų poliklinika) buvo paviešinę reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarką reglamentuojantį teisės aktą: RVUL - RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymą Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“¹⁶, Šiaulių centro poliklinika – Reklaminių renginių organizavimo tvarką¹⁷, Lazdynų poliklinika – Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisykles¹⁸.

3.2.2. Neskaitino atskiras ASPĮ savo iniciatyva viešai atverti dokumentus, kuriais buvo įteisinti sprendimai, keičiantys viešai deklaruojamą reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarką ir apie priimtus sprendimus laiku informuoti visus suinteresuotus asmenis (vaistinių preparatų reklamos davėjus, vaistų reklamuotojus, ASPĮ darbuotojus, pacientus).

Pavyzdžiui, 2020 m. vasario 26 d. RVUL Korupcijos prevencijos komisijos posėdyje¹⁹ buvo priimti sprendimai, kurie keitė viešai deklaruojamą²⁰ reklaminių renginių organizavimo RVUL tvarką. Posėdyje buvo nutarta, kad:

- galutinį sprendimą, po suderinimo su atitinkamo klinikinio skyriaus vadovu, ar tenkinti vaistų reklamuotojo prašymą organizuoti reklaminių renginių ASPĮ, priima ne atsakingas už korupcijos prevenciją asmuo (Antikorupcijos skyriaus vedėjas), kaip nustatyta RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ 2.4 punktu, bet RVUL korupcijos prevencijos komisija;

- atitinkamų klinikinių skyrių vadovai yra atsakingi už tai, kad pas juos atvykstantys vykdyti reklaminių renginių vaistų reklamuotojai nustatyta tvarka užsiregistruotų, nors RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakyme Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ nėra nuostatų, kurios reglamentuotų tolimesnius veiksmus ir ASPĮ darbuotojų

¹⁶Prieiga internete:

https://www.rvul.lt/wp-content/uploads/2020/07/Vaistu_ir_medicininiu_produkto_reklamos_taisykles_2018-04-18_Nr.V-99.pdf

¹⁷ Prieiga internete: <https://siauliupoliklinika.lt/Siuntiniai/farmacininku-reklama.pdf>.

¹⁸ Prieiga internete: <https://www.lazdynupol.lt/vidaus-tvarkos-taisykles/>.

¹⁹ RVUL Korupcijos prevencijos komisijos 2020 m. vasario 26 d. posėdžio protokolas Nr. PSP-1.12-14.

²⁰ RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“.

atsakomybę, kai minėto įsakymo 2.4 punkte nustatyta tvarka priimamas sprendimas dėl vaistų reklamuotojo pateikto prašymo leisti organizuoti reklaminių renginių ASPĮ.

Iki 2020 m. gruodžio 14 d. RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ nebuvo koreguotas, atsižvelgiant į RVUL Korupcijos prevencijos komisijos 2020 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo Nr. PSP-1.12-14 sprendinius, nei buvo viešinamas aptariamasis posėdžio protokolas.

PASIŪLYMAS

SAM:

1) Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis nustatyti prievolę ASPĮ turėti įstaigos vadovo patvirtintą reklaminių renginių organizavimo tvarką, kuri neprieštarautų Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis;

2) Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis nustatyti prievolę ASPĮ viešinti įstaigos interneto svetainės skiltyje, skirtoje teikti informaciją apie vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimą, ASPĮ pasitvirtintą vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo tvarką ir kitą informaciją apie aktualius ASPĮ pasitvirtintos vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo tvarkos pakeitimus.

Vertintoms ASPĮ, neviešinančioms įstaigos vadovo patvirtintos vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarkos, tvarką pavišinti ASPĮ interneto svetainėje.

3.3. Praktikoje dalis vertintų ASPĮ nevykdo Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26² punkto nuostatų, kuriomis siekiama visiems potencialiems reklamos davėjams sudaryti vienodas sąlygas lengvai prieinamu būdu gauti informaciją apie vaistinių preparatų reklaminių renginių inicijavimo ASPĮ tvarką ir atsakingus asmenis, reikalavimų.

Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26² punkto nuostatomis visos ASPĮ yra įpareigos informaciją apie tai, kur ir kaip pateikti prašymus leisti organizuoti vaistinių preparatų reklaminių renginių, kur saugomi minėti prašymai, ASPĮ telefono ryšio numerį ir elektroninio pašto adresą, kuriais būtų galima susisiekti su atsakingu asmeniu, viešai paskelbti ASPĮ interneto svetainėje, jeigu ASPĮ ją turi, ir popieriniame variante ASPĮ registratūroje ar kitoje ASPĮ vadovo nustatytoje vietoje²¹, kad būtų užtikrinta galimybė reklamos davėjams bei ASPĮ sveikatos priežiūros specialistams su ja susipažinti. Tačiau ne visos vertintos ASPĮ šią informaciją viešino Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26² punkte nustatyta tvarka, pavyzdžiui:

2020 m. lapkričio 25 d. Marijampolės PSPC, 2021 m. sausio 21 d. Klaipėdos miesto poliklinika ir Kauno klinikos savo interneto svetainėje viešai neskelbė informacijos apie tai, kur ir kaip pateikti

²¹ Dėl su COVID-19 susijusių ribojimų taikymo nebuvo vykstama į ASPĮ, kad įvertinti ar aptariama informacija viešinama ASPĮ registratūroje ar kitoje ASP įstaigos vadovo nustatytoje vietoje įstaigos patalpose.

prašymus leisti organizuoti vaistinių preparatų reklaminį renginį, kur saugomi minėti prašymai, ASPĮ telefono ryšio numerio ir elektroninio pašto adreso, kuriais būtų galima susisiekti su atsakingu darbuotoju;

Manome, kad tinkamas teisės aktais nustatytų reikalavimų, susijusių su vaistinių preparatų reklama, vykdymas instituciniame lygmenyje didintų skaidrumą vertinamoje veiklos srityje, taip pat didintų ir pasitikėjimą sveikatos apsaugos sektoriumi.

PASIŪLYMAS

Marijampolės PSPC, Klaipėdos miesto poliklinikai ir Kauno klinikoms:

savo interneto svetainėse užtikrinti viešinimą informacijos, kurią privaloma viešinti vykdant Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26² punkto nuostatomis nustatytus reikalavimus.

3.4. Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatos, reglamentuojančios informacijos apie reklaminius renginius ASPĮ atskleidimo tvarką, nėra tiek išsamios, kad išvengtų institucinio lygmens interpretacijų ir suformuoti vienodą darbo praktiką visose ASPĮ.

Iš esamo Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatų turinio nėra aišku:

- per kiek laiko nuo įrašo padarymo reklaminių renginių registracijos žurnale turi būti paviešinama Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkte įvardinta informacija;

- kiek laiko turi būti viešinama Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkte įvardinta informacija ASPĮ interneto svetainėje ir ASPĮ registratūroje ar kitoje ASPĮ vadovo nustatytoje vietoje nuo įrašo padarymo reklaminių renginių registracijos žurnale ir informacijos paviešinimo minėtose vietose.

PASIŪLYMAS

SAM Vaistinių preparatų reklamos taisyklėse aiškiai reglamentuoti Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkte minimos informacijos viešinimo tvarką, atsižvelgiant į šiame KRA išvados punkte pateiktas pastabas. Tokiu būdu būtų sudarytos prielaidos išvengti institucinio lygmens interpretacijų (neigiami darbo praktikos pavyzdžiai aprašyti žemiau esančiame punkte) atsiradimo įgyvendinant Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatų reikalavimus ASPĮ lygmenyje ir ateityje užtikrinta vieninga darbo praktika VVKT tiriant pažeidimus, susijusius su Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatų netinkamu vykdymu.

3.5. Dalis vertintų ASPĮ nevykdo Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatų, kuriomis siekiama visiems suinteresuotiems asmenims²² sudaryti vienodą galimybę gauti informaciją apie ASPĮ planuojamus ir vykdomus vaistinių preparatų reklaminius renginius, reikalavimų.

Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatomis visos ASPĮ yra įpareigosios viešai skelbti ASPĮ interneto svetainėje, jeigu ASPĮ ją turi, ir registratūroje ar kitoje ASPĮ vadovo nustatytoje

²² ASPĮ darbuotojams, vaistinių preparatų reklamos davėjams, kontroliuojančioms institucijoms, visuomenei.

vietoje²³ numatyto reklaminio renginio datą, laiką, trukmę, temą, informaciją kokių profesinių kvalifikacijų sveikatos priežiūros specialistams skirtas reklaminis renginys. Tačiau ne iš visų vertintų ASPĮ interneto svetainėse kaupiamos informacijos pavyko gauti patvirtinimą apie tinkamą Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatų vykdymą. Pavyzdžiui:

- 2020-11-24 aptariamai informacijai viešinti skirtos skilties nebuvo Marijampolės PSPC, RVUL, 2021-01-18 - Šiaulių centro poliklinikos, 2021-01-21 - Klaipėdos miesto poliklinikos ir Kauno klinikų interneto svetainėse, kaip ir istorinės informacijos, kuri patvirtintų, kad aptariama informacija būtų buvusi skelbiama šių ASPĮ interneto svetainėse.

- 2021-01-20 Lazdynų poliklinikos interneto svetainėje buvo skiltis „Reklamuotojų vizitai“, tačiau istorinės informacijos, kuri patvirtintų, kad aptariama informacija būtų buvusi skelbiama Lazdynų poliklinikos interneto svetainėje, negauta.

PASIŪLYMAS

Marijampolės PSPC, RVUL, Šiaulių centro poliklinikai, Lazdynų poliklinikai, Klaipėdos miesto poliklinikai, Kauno klinikoms ateityje užtikrinti Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkte įvardintos informacijos viešą atskleidimą savo interneto svetainėse Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatomis nustatyta tvarka ir apimtimi. Manome, kad minimos informacijos viešas atskleidimas didintų skaidrumą vertinamoje veiklos srityje ir didintų visuomenės pasitikėjimą sveikatos apsaugos sektoriumi.

3.6. Atskirų ASPĮ patvirtintų teisės aktų, reglamentuojančių vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ organizavimo tvarką, nuostatos prieštarauja Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo nuostatomis.

Sistemiškai išanalizavus reklaminių renginių organizavimo teisinį reglamentavimą akivaizdu, kad į sveikatos priežiūros specialistą orientuotos vaistinių preparatų reklamos gavėjais gali būti tik sveikatos priežiūros specialistai, turintys teisę skirti vaistinius preparatus:

- Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 2 straipsnio 70 dalies 1 punkto nuostatomis nustatyta, kad vaistinių preparatų reklama laikomi vaistų reklamuotojų vizitai, kurių metu teikiama informacija apie vaistinius preparatus, pas sveikatos priežiūros specialistus, turinčius teisę skirti vaistinius preparatus;

- Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 2 straipsnio 70 dalies 4 punkto nuostatomis nustatyta, kad vaistinių preparatų reklama laikomas reklaminių renginių, kuriuose dalyvauja sveikatos priežiūros specialistai, turintys teisę skirti vaistinius preparatus, finansavimas;

- Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 2 straipsnio 70 dalies 5 punkto nuostatomis nustatyta, kad vaistinių preparatų reklama laikomas mokslinių konferencijų, kuriose dalyvauja sveikatos priežiūros

²³ Dėl su COVID-19 susijusių ribojimų taikymo nebuvo vykstama į ASPĮ, kad įvertinti ar aptariama informacija viešinama ASPĮ registratūroje ar kitoje ASP įstaigos vadovo nustatytoje vietoje įstaigos patalpose.

specialistai, turintys teisę skirti vaistinius preparatus, finansavimas, šių konferencijų dalyvių kelionių ir apgyvendinimo išlaidų apmokėjimas;

- Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad vaistinių preparatų reklaminiuose renginiuose vaišingumas gali būti rodomas tik dalyvaujantiems sveikatos priežiūros specialistams, o 8 dalyje nustatyta, kad leidžiama apmokėti tik sveikatos priežiūros specialistų, dalyvaujančių profesiniuose (moksliniuose) renginiuose, kelionės, apgyvendinimo, maitinimo ir (ar) registracijos mokestį.

- Vaistinių preparatų reklamos tvarkos V skyriaus „Reklaminių renginių organizavimo ASP įstaigose tvarka“ nuostatomis (25.2²⁴ p., 25.4²⁵ p., 26.4²⁶ p. ir t. t.) detalizuojama, kad reklaminių renginių metu teikiamos informacijos apie vaistinius preparatus gavėjas yra sveikatos priežiūros specialistas.

Tačiau ne visos vertintos ASPĮ atsizvelgė į aukščiau minėtų teisės aktų nuostatas rengdamos institucinio lygmens teisės aktus, kuriuose detalizuojama vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ organizavimo tvarka, nes plečiamai taikė įstatymines nuostatas rengdamos vidaus teisės aktus, įtraukdamos ir kitų kategorijų ASPĮ darbuotojus, tokiu būdu jiems nepagrįstai suteikė galimybę gauti naudą, kurios gavėjais gali būti tik sveikatos priežiūros specialistai, turintys teisę skirti vaistinius preparatus. Pavyzdžiui:

RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ 1.1.7 punkte nustatyta, kad ligoninės administracijos atstovai gali dalyvauti vaistų ar medicininės paskirties produktų profesiniuose (moksliniuose) ar reklaminiuose renginiuose, t. y. ši nuostata suteikė teisę ligoninės administracijos darbuotojams:

- reklaminiuose renginiuose pasinaudoti reklamos gavėjo vaišingumu, kuris, vadovaujantis Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51 straipsnio 7 dalies nuostatomis, gali būti rodomas tik tokiuose renginiuose dalyvaujantiems sveikatos priežiūros specialistams;

- dalyvauti profesiniuose (moksliniuose) renginiuose reklamos davėjui apmokant jų kelionės išlaidas į profesinį (mokslinį) renginį, apgyvendinimą, maitinimo ir (ar) registracijos mokestį, nors į šį apmokėjimą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51 straipsnio 8 dalies nuostatomis, gali pretenduoti tik sveikatos priežiūros specialistai, dalyvaujantys tokiuose renginiuose.

PASIŪLYMAS

RVUL koreguoti RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ 1.1.7 punkto nuostatas

²⁴ 25.2. reklaminio renginio pobūdis: renginys skirtas tik tos ASP įstaigos sveikatos priežiūros specialistams ar ir kitų ASP įstaigų sveikatos priežiūros specialistams;

²⁵ 25.4. kokios profesinės kvalifikacijos sveikatos priežiūros specialistams skirtas reklaminis renginys;

²⁶ 26⁴. Atsakingas asmuo registruoja numatytą reklaminį renginį, datą, laiką, trukmę, temą, kokių profesinių kvalifikacijų sveikatos priežiūros specialistams jis skirtas Reklaminių renginių žurnale. Ši informacija turi būti viešai skelbiama ASP įstaigos interneto svetainėje, jeigu ASP įstaiga ją turi, ir registratūroje ar kitoje ASP įstaigos vadovo nustatytoje vietoje.

atsižvelgiant į šiame punkte pastabas. Tokiu būdu bus sudarytos prielaidos užtikrinti RVUL teisinio reglamentavimo ir darbo praktikos, susijusios su vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimu, atitikti Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo ir Vaistinių preparatų reklamos tvarkos nuostatų reikalavimams.

3.7. VVKT negali užtikrinti efektyvios, kontroliuojamų subjektų rizikingumo vertinimu pagrįstos, reklaminių renginių organizavimo ir vykdymo ASPĮ kontrolės, kuomet praktikoje ASPĮ neužtikrinamas išorinei kontrolei vykdyti reikalingos informacijos kaupimas ir (ar) viešas atskleidimas Vaistinių preparatų reklamos taisyklių reikalaujama apimtimi ASPĮ lygmenyje.

Apibendrinus surinktą informaciją, nustatyta, kad vienintelė informacija, kurią ASPĮ įpareigotos teikti VVKT (kaip kontroliuojančiai institucijai) apie vaistinių preparatų reklaminius renginius ASPĮ, tai informacija apie galimus reklamos davėjų ir vaistų reklamuotojų pažeidimus, susijusius su vaistinių priemonių reklaminiiais renginiais ASPĮ²⁷. Jokios kitos informacijos, susijusios su vaistinių preparatų reklaminiiais renginiais, ASPĮ VVKT nėra įpareigotos teikti.

Tačiau vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis ASPĮ įpareigotos viešai atskleisti pakankamai daug informacijos apie vaistinių preparatų reklaminius renginius ASPĮ. Todėl manytina, kad, kuriant esamą vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ išorinės kontrolės mechanizmą, ASPĮ viešai atskleidžiama informacija turėjo būti pagrindu, kad būtų sukurtas kontroliuojamų subjektų rizikingumo vertinimu pagrįstas vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ išorinės kontrolės mechanizmas. Įvertinus analizuotą ASPĮ darbo praktiką, nustatyta, kad Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis reikalaujamas informacijos apie vaistinių preparatų reklaminius renginius ASPĮ viešas atskleidimas ASPĮ lygmenyje neužtikrinamas, kaip ir negauta informacijos, kad VVKT savo iniciatyva būtų inicijavusi kažkokius veiksmus, kad užtikrinti šios informacijos viešą atskleidimą ASPĮ lygmenyje reikalaujama apimtimi:

3.7.1. Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatomis nuo 2019 m. sausio 1 d. ASPĮ įpareigotos rinkti informaciją apie reklaminių renginių datą, laiką, trukmę, temą, kokių profesinių kvalifikacijų sveikatos priežiūros specialistams reklaminis renginys skirtas, šią informaciją registruojant reklaminių renginių žurnale, taip pat Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatomis įpareigotos šią informaciją viešai atskleisti įstaigos interneto svetainėje.

²⁷ 26¹⁵. ASPĮ įstaiga turi raštu informuoti Tarnybą apie tai, kad reklamos davėjas ar vaistų reklamuotojas galėjo pažeisti Taisyklių reikalavimus, nedelsdamas, bet ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo galimo Taisyklių reikalavimų pažeidimo nustatymo dienos.

2020 m. gruodžio 1 d., t. y. praėjus beveik 2 metams nuo aptariamo reikalavimo nustatymo, dalis vertintų ASPĮ neužtikrino aptariamų Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatų vykdymo reikalaujama apimtimi, todėl VVKT ši informacija buvo neprieinama:

- RVUL darbuotojai, atsakingi už vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamuotojų registracijos žurnalo pildymą, vadovaujantis RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ 2.1 punkto nuostatomis ir 1 priedo nuostatomis, įpareigoti rinkti informacija apie reklamuotojo vizito datą, reklamuotojo vardą ir pavardę, darbovietę, vizito tikslą, ir sveikatos priežiūros specialisto, pas kurį einama, vardą ir pavardę, t. y. reikalavimas rinkti informaciją apie reklaminio renginio laiką, trukmę, temą, kokių profesinių kvalifikacijų sveikatos priežiūros specialistams reklaminis renginys skirtas nenustatytas ir praktikoje ši informacija nerenkama. RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ reikalavimas aptariamą informaciją viešai atskleisti RVUL interneto svetainėje nenustatytas, todėl praktikoje aptariama informacija RVUL interneto svetainėje neatskleidžiama;

- Marijampolės PSPC darbuotojai, atsakingi už reklaminių renginių registracijos žurnalo pildymą, įpareigoti vadovaujantis Vaistinių preparatų medicinos priemonių reklamuotojų vizitų ir reklaminių renginių organizavimo tvarkos aprašo, patvirtinto VŠĮ Marijampolės pirminės sveikatos priežiūros centro direktoriaus 2019 m. vasario 4 d. įsakymu Nr. V-16 (1.4), 9 punkto nuostatomis, rinkti informaciją apie reklaminio renginio datą, laiką, reklamuojamojo vaistinio preparato pavadinimą bei paskirtį, reklamuotojo vardą ir pavardę, atstovaujama įstaigą bei užimamas pareigas, vaistinio preparato reklamos trukmę. Tačiau praktikoje informacija apie reklaminio renginio laiką reklaminių renginių žurnale nefiksuojama, kartais nefiksuojama ir reklaminio renginio tema²⁸. Aprašo nuostatomis reikalavimas aptariamą informaciją viešai atskleisti Marijampolės PSPC interneto svetainėje nenustatytas, todėl praktikoje aptariama informacija Marijampolės PSPC interneto svetainėje neatskleidžiama;

- vadovaudamasis Reklaminių renginių organizavimo tvarkos, patvirtintos Šiaulių centro poliklinikos direktoriaus 2019 m. rugpjūčio 23 d. įsakymu Nr. 49, 2.3 punkto nuostatomis reklamos davėjas privalo Šiaulių centro poliklinikai pateikti informaciją apie reklaminio renginio temą, trukmę, taip pat - kokios profesinės kvalifikacijos sveikatos priežiūros specialistams reklaminis renginys skirtas, tačiau ši informacija nėra registruojama Šiaulių centro poliklinikos reklaminių renginių registracijos žurnale (tokiu skilčių registracijos žurnale nėra). Išanalizavus Šiaulių centro poliklinikos 2020 m. reklaminių renginių registracijos žurnalo įrašus apie reklaminius renginius, atkreiptinas dėmesys, kad žurnale nėra įrašų kokių profesinių kvalifikacijų sveikatos priežiūros specialistams reklaminiai renginiai skirti, kai kurie įrašai apie renginio temą (skiltis „Renginio tikslas“ neinformatyvūs (pavyzdžiui, 2020 m. vasario

²⁸ 2020-02-13.

18 d. įrašas, kuriuo nurodyta, kad vyks „Vaistinio preparato pristatymas“ ir pan.). Reikalavimas viešinti minėtą informaciją Šiaulių centro poliklinikos interneto svetainėje Reklaminių renginių organizavimo tvarkos, patvirtintos Šiaulių centro poliklinikos direktoriaus 2019 m. rugpjūčio 23 d. įsakymu Nr. 49, nuostatomis nenustatytas, nepaskirti už šios informacijos viešinimą atsakingi darbuotojai;

- Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lazdynų poliklinikos direktoriaus 2014 m. lapkričio 10 d. įsakymu Nr. 0-79 (aktuali redakcija), 110 punkto nuostatomis nustatyta, kad Lazdynų poliklinikoje vaistų reklamuotojų reklaminiai renginiai registruojami poliklinikos vidinėje registracijos sistemoje, kuri laikoma reklaminių renginių elektroninio registracijos žurnalo atitikmeniu.

Iš Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisyklių turinio nėra aišku kokią informaciją privaloma registruoti poliklinikos vidinėje registracijos sistemoje apie vaistinių preparatų reklaminius renginius, o, susipažinus su pateiktais 2018 – 2020 m. Lazdynų poliklinikos vidinės registracijos sistemos išrašais apie vaistinių preparatų reklaminius renginius, nustatyta, kad poliklinikos vidinėje registracijos sistemoje registruojama tik dalis informacijos kuri, vadovaujantis Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatomis, privalo būti registruojama ASPĮ reklaminių renginių registracijos žurnale: daugeliu atvejų nėra informacijos apie reklaminio renginio laiką, trukmę, temą, kokių profesinių kvalifikacijų sveikatos priežiūros specialistams reklaminis renginys skirtas²⁹.

Reikalavimas viešinti minėtą informaciją Lazdynų poliklinikos interneto svetainėje Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lazdynų poliklinikos direktoriaus 2014 m. lapkričio 10 d. įsakymu Nr. 0-79, nuostatomis nenustatytas, nepaskirti už šios informacijos viešinimą atsakingi darbuotojai;

- Vaistinių preparatų reklamavimo tvarkos, patvirtintos Klaipėdos miesto poliklinikos vyriausiojo gydytojo 2019 m. sausio 14 d. įsakymu Nr. 03, nuostatomis nustatytas reikalavimas vaistų reklamuotojams registruotis vaistų reklamavimo žurnaluose, esančiuose pas skyrių vedėjus. Tačiau nedetalizuota kokia informacija turi būti registruojama vaistinių preparatų reklaminių renginių registracijos žurnaluose, taip pat nenustatytas reikalavimas informaciją apie vaistinių preparatų reklaminius renginius viešai atskleisti Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatomis nustatyta tvarka, nepaskirti už šios informacijos viešinimą atsakingi darbuotojai.

²⁹ Pavyzdžiui:

- 2018 m. kovo 7 d. įrašas: nėra informacijos apie renginio trukmę, temą, kokių profesinių kvalifikacijų sveikatos priežiūros specialistams reklaminis renginys skirtas.

- 2018 m. rugsėjo 26 d. ir 27 d., 2018 m. spalio 25 d. renginių registracijos įrašai: nėra informacijos apie reklaminio renginio temą, kokių profesinių kvalifikacijų sveikatos priežiūros specialistams reklaminis renginys skirtas.

- 2018 m. lapkričio 13 d. ir 14 d. renginių registracijos įrašai: nėra informacijos apie reklaminio renginio laiką, trukmę, temą, kokių profesinių kvalifikacijų sveikatos priežiūros specialistams reklaminis renginys skirtas.

- 2019 m. vasario 12 d., 13 d., 19 d., 20 d., 26 d., kovo 12 d. ir 13 d., lapkričio 12 d., gruodžio 3 d. ir gruodžio 10 d. renginių įrašai: nėra informacijos apie reklaminio renginio laiką, trukmę, temą, kokių profesinių kvalifikacijų sveikatos priežiūros specialistams reklaminis renginys skirtas.

Išanalizavus Klaipėdos miesto poliklinikos vaistinių preparatų reklaminių renginių registracijos žurnalų turinį nustatyta, kad (atsižvelgiant į vaistinių preparatų reklaminių renginių registravimui naudojamų žurnalų skilčių turinį), juose turėtų būti registruojama informacija apie: vaistinių preparatų reklaminio renginio datą, laiką, trukmę, renginio temą, kokios profesinės kvalifikacijos sveikatos priežiūros specialistams renginys skirtas, reklamos davėją, vaisto reklamuotojo vardą, pavardę ir pareigas, renginyje dalyvavusių asmenų skaičių, reklamuotojas parašu turėtų patvirtinti, kad vaistinio preparato reklaminis renginys įvyko³⁰. Tačiau praktikoje dalis privalomos registruoti informacijos neregistruojama žurnaluose (pavyzdžiui, Klaipėdos miesto poliklinikos Šeimos medicinos skyriaus reklaminių renginių registracijos žurnale: nuo 2020 m. vasario 4 d. iki 2020 m. kovo 10 d., nuo 2020 m. balandžio 7 d. iki gegužės 13 d. nebuvo registruojama informacija reklaminio renginio laiką ir trukmę, 2020 m. kovo 10 d., balandžio 14 d. ir balandžio 15 d. įrašuose nėra informacijos kokių profesinių kvalifikacijų sveikatos priežiūros specialistams reklaminis renginys skirtas, 2020 m. rugsėjo 29 d. ir 30 d. įrašuose nenurodyta reklaminio renginio tema ir t. t.). Todėl praktikoje nesudarytos prielaidos įgyvendinti Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatomis nustatytus reikalavimus;

- Vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo Kauno klinikose tvarkos aprašo, patvirtinto Kauno klinikų generalinio direktoriaus 2015 m. rugsėjo 8 d. įsakymu Nr. V-936, nuostatomis nustatytas reikalavimas vaistų reklamuotojų registracijos žurnale nurodyti vaistų reklamuotojo vardą, pavardę, darbovietę, vizito datą, laiką ir vizito tikslą (numatomus reklamuoti vaistinius preparatus), t. y. reikalavimas rinkti informaciją apie reklaminio renginio trukmę ir temą nenustatytas ir praktikoje ši informacija nerenkama³¹. Aprašo nuostatomis reikalavimas aptariamą informaciją viešai atskleisti Kauno klinikų interneto svetainėje nenustatytas, todėl praktikoje aptariama informacija Kauno klinikų interneto svetainėje neatskleidžiama.

3.7.2. Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹³ punkto nuostatomis ASPĮ atsakingi asmenys yra įpareigoti apie neįvykusį reklaminių renginių pažymėti reklaminių renginių žurnale ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo numatyto reklaminio renginio dienos, taip pat informaciją apie atšauktą ar neįvykusį reklaminių renginių viešai skelbti ASPĮ interneto svetainėje, jeigu ASPĮ ją turi, ir registratūroje ar kitoje ASPĮ vadovo nustatytoje vietoje.

2020 m. gruodžio 1 d., t. y. praėjus beveik 2 metams nuo aptariamo reikalavimo nustatymo, dalis vertintų ASPĮ neužtikrino ar nesudarė prielaidų užtikrinti aptariamų Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatų vykdymą reikalaujama apimtimi:

- RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininių paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ patvirtintoje žurnalo, skirto atvykusiems į

³⁰ Klaipėdos miesto poliklinikos Šeimos medicinos skyriaus reklaminių renginių registracijos žurnalo duomenys.

³¹ Kauno klinikų Onkologijos ir hematologijos klinikos vaistų reklamuotojų registracijos žurnalo duomenimis.

ligoninę vaistų ar medicininės paskirties produktų reklamuotojams įregistruoti, formoje nėra grafos, kurioje galėtų būti žymima Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹³ punkte minima informacija, o RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ nuostatomis nėra nustatyto reikalavimo Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹³ punkte minimą informaciją žymėti žurnale bei viešai skelbti RVUL interneto svetainėje ir registratūroje ar kitoje RVUL vadovo nustatytoje vietoje, taip pat paskirtų už šių veiksmų vykdymą atsakingai RVUL darbuotojų;

- Reklaminių renginių organizavimo tvarkos, patvirtintos Šiaulių centro poliklinikos direktoriaus 2019 m. rugpjūčio 23 d. įsakymu Nr. 49, nuostatomis nenustatytas reikalavimas informaciją apie neįvykusius vaistinių preparatų reklaminius renginius viešinti ASPĮ interneto svetainėje ir ASPĮ registratūroje ar kitoje ASPĮ vadovo nustatytoje vietoje;

- Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lazdynų poliklinikos direktoriaus 2014 m. lapkričio 10 d. įsakymu Nr. 0-79 (aktuali redakcija), nuostatomis nenustatytas reikalavimas informaciją apie neįvykusius vaistinių preparatų reklaminius renginius viešinti ASPĮ interneto svetainėje ir ASPĮ registratūroje ar kitoje ASPĮ vadovo nustatytoje vietoje, kaip ir reikalavimo Lazdynų poliklinikos vidinėje registracijos sistemoje, kuri laikoma reklaminių renginių registracijos elektroninio žurnalo atitikmeniu, daryti įrašus apie neįvykusius vaistinių preparatų reklaminius renginius. Pažymėtina, kad Lazdynų poliklinikos vidinėje registracijos sistemoje, kuri laikoma reklaminių renginių registracijos elektroninio žurnalo atitikmeniu, nėra sukurta skiltis aptariamoms informacijos fiksavimui;

- Vaistinių preparatų reklamavimo tvarkos, patvirtintos Klaipėdos miesto poliklinikos vyriausiojo gydytojo 2019 m. sausio 14 d. įsakymu Nr. 03, nuostatomis nenustatytas įpareigojimas apie neįvykusį reklaminių renginių pažymėti reklaminių renginių registracijos žurnale ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo numatyto reklaminio renginio dienos, taip pat nenustatytas įpareigojimas informaciją apie atšauktą ar neįvykusį reklaminių renginių viešai skelbti ASPĮ interneto svetainėje, jeigu ASPĮ ją turi, ir registratūroje ar kitoje ASPĮ vadovo nustatytoje vietoje;

- Vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo Kauno klinikose tvarkos aprašo, patvirtinto Kauno klinikų generalinio direktoriaus 2015 m. rugsėjo 8 d. įsakymu Nr. V-936, nuostatomis nenustatytas įpareigojimas apie neįvykusį reklaminių renginių pažymėti reklaminių renginių registracijos žurnale ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo numatyto reklaminio renginio dienos, taip pat nenustatytas įpareigojimas informaciją apie atšauktą ar neįvykusį reklaminių renginių viešai skelbti ASPĮ interneto svetainėje, jeigu ASPĮ ją turi, ir registratūroje ar kitoje ASPĮ vadovo nustatytoje vietoje.

PASIŪLYMAS

SAM, kartu su VVKT, atsisakyti KRA atlikimo metu veikusio decentralizuoto informacijos apie vaistinių preparatų reklaminius renginius kaupimo modelio, kuomet kiekviena ASPĮ kaupia informaciją apie ASPĮ vykdomus vaistinių preparatų reklaminius renginius individualiai, priimti atitinkamus teisinio

reglamentavimo pakeitimus ir VVKT centralizuotai kaupti skaitmenizuotą informaciją apie vaistinių preparatų reklaminius renginius. Minėtos kaupiamos informacijos pagrindu VVKT sukurti kontroliuojamųjų subjektų rizikingumu pagrįstą vaistinių preparatų reklaminių renginių kontrolės mechanizmą, siekiant sumažinti subjektyvių interpretacijų atsiradimo tikimybę tiek pasirenkant kontrolės subjektus, tiek priimant kitus su tuo susijusius sprendimus.

Ivardintoms ASPĮ užtikrinti informacijos apie vaistinių preparatų reklaminius renginius kaupimą ir (ar) viešą atskleidimą Vaistinių preparatų reklamos taisyklių reikalaujama apimtimi ASPĮ lygmenyje, atsižvelgiant į šiame punkte pateiktas pastabas.

3.8. VVKT, kaip veiklą vaistų reklamos srityje kontroliuojanti institucija, nebuvo pakankamai aktyvi³², kad identifikuoti ASPĮ darbo praktikos, susijusios su vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimu ASPĮ, neatitiktis ir inicijuoti būtinus darbo praktikos pokyčius ASPĮ lygmenyje. Todėl:

3.8.1. Dar yra ASPĮ, kuriose nėra sudaryta galimybė vaistų reklamuotojams įvykdyti prievolę, kuri jiems nustatyta Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹⁴ punkto nuostatomis.

Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹⁴ punkto nuostatomis vaistų reklamuotojui nustatyta prievolė, pasibaigus reklaminiam renginiui, popieriniame reklaminių renginių žurnale pasirašyti, patvirtinant, kad reklaminis renginys įvyko. Šios prievolės vykdymo vaistų reklamuotojas gali išvengti tik tuo atveju, kai ASPĮ turi elektroninį reklaminių renginių žurnalą.

Vertinant ASPĮ darbo praktika nustatyta, kad, praėjus beveik dviem metams nuo aptariamų prievolės nustatymo, vis dar yra ASPĮ, kurios nėra sudariusios galimybės vaistų reklamuotojui įvykdyti Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹⁴ punkto nuostatomis nustatytą reikalavimą. Pavyzdžiui:

RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ patvirtintoje žurnalo, skirto atvykusiems į ligoninę vaistų / medicininės paskirties produktų reklamuotojams įregistruoti, formoje nėra grafos, kurioje galėtų būti pateikiama Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹⁴ punkte minima informacija.

3.8.2. Dar yra ASPĮ, kuriose nėra sudaryta galimybė reklamos davėjams įvykdyti prievoles, kurios jiems nustatytos Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹² punkto nuostatomis.

Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹² punkto nuostatomis reklamos davėjui nustatyta prievolė ne vėliau kaip likus 3 darbo dienoms iki reklaminių renginio datos pranešti ASPĮ atsakingam asmeniui atvykstančio vaistų reklamuotojo vardą, pavardę, pareigas. Taip pat nedelsiant informuoti ASPĮ atsakingą asmenį jeigu minėta informacija pasikeičia.

³² 2021 m. sausio 12 d. telefoninio interviu metu VVKT direktoriaus pavaduotojas Ž. M. informavo, kad VVKT nuo 2018 m. sausio 1 d. iki 2020 m. sausio 12 d. nevykdė ASPĮ patikrinimų dėl vaistų reklamuotojų vizitų.

Vertinant ASPĮ darbo praktika nustatyta, kad, praėjus beveik dviem metams nuo aptariamų prievolės nustatymo, vis dar yra ASPĮ, kurios nėra sudariusios galimybės reklamos davėjui įvykdyti Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹² punkto nuostatomis nustatytą reikalavimą. Pavyzdžiui:

RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ nuostatomis nustatyta, kad ASPĮ klausimus, susijusius su vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimu, derina ne su vaistinių preparatų reklamos davėju, bet vaistų reklamuotoju:

- 2.1 punkto nuostatomis teisė teikti prašymą dėl vaistinių preparatų reklaminių renginio organizavimo suteikta vaistų reklamuotojui, nors Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 25 punkto nuostatomis nustatyta, kad tokį prašymą ASPĮ gali teikti tik reklamos davėjas;

- RVUL Korupcijos prevencijos komisijos 2020 m. vasario 26 d. protokole Nr. PSP-1.12-14 detalizuota, kad, po prašymo leisti organizuoti vaistinių preparatų reklaminių renginių užregistravimo RVUL, klausimai, susiję su vaistinių preparatų reklaminių renginio organizavimu, derinami su vaistų reklamuotoju, o ne su reklamos davėju.

PASIŪLYMAS

SAM ir VVKT sukurti subjektų rizikingumo vertinimu pagrįstą ASPĮ patikrinimų dėl vaistų reklamuotojų vizitų³³ kontrolės mechanizmą ir pradėti vykdyti minėtus patikrinimus, siekiant užtikrinti institucinio teisinio reglamentavimo ir darbo praktikos atitiktį Lietuvos farmacijos įstatymo ir Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis.

3.9. Vienasmenio patikrinimo galimybė didina korupcijos riziką VVKT vykdamas ASPĮ patikrinimus dėl vaistų reklamuotojų vizitų.

VVKT nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-27, 10.40 punktu VVKT įpareigota kontroliuoti kaip sveikatos priežiūros įstaigos vykdo teisės aktų, reglamentuojančių vaistinių preparatų reklamą ir reklamuotojų vizitų tvarką, reikalavimus.

Kontrolės vykdymo tvarka detalizuota ASPĮ patikrinimų dėl vaistų reklamuotojų vizitų taisyklių, patvirtintų VVKT viršininko 2012 m. sausio 23 d. įsakymu Nr. 1A-105, nuostatomis.

Išanalizavus ASPĮ patikrinimų dėl vaistų reklamuotojų vizitų taisyklių nuostatas, atkreiptinas dėmesys, kad taisyklių 10 punkto nuostatomis reglamentuota, jog patikrinimas atliekamas vieno VVKT darbuotojo. Todėl pažymėtina, kad patikrinimas, kurį vykdo vienas kontroliuojančios institucijos atstovas, yra žymiai rizikingesnis, nei patikrinimas, kurį vykdo daugiau nei vienas kontroliuojančiosios institucijos atstovas.

³³ Sąvoka „vizitai“ KRA išvados tekste vartojama atsižvelgiant į tai, kad tokia sąvoka vartojama tiek ASPĮ patikrinimų dėl vaistų reklamuotojų vizitų taisyklėse, patvirtintose VVKT viršininko 2012 m. sausio 23 d. įsakymu Nr. 1A-105, tiek dalies vertintų ASPĮ dokumentuose.

PASIŪLYMAS

VVKT, atsižvelgiant į turimus VVKT žmogiškuosius resursus, svarstyti galimybę patikrinimus, susijusius ASPĮ vykdomų vaistinių preparatų reklaminių renginių kontrole, pavesti atlikti daugiau nei vienam VVKT darbuotojui. Turint (gavus) pakankamai žmogiškųjų resursų atitinkamai koreguoti ASPĮ patikrinimų dėl vaistų reklamuotojų vizitų taisyklių, patvirtintų VVKT viršininko 2012 m. sausio 23 d. įsakymu Nr. 1A-105, nuostatas.

Taikyti papildomas priemones didesniai skaidrumui užtikrinti patikrinimų metu. Pavyzdžiui, tiesioginio vadovo informavimas iš patikrinimo vietos apie patikrinimo rezultatus, garso ar vaizdo įrašų darymas atliekant patikrinimą.

3.10. VVKT veikla, vykdamas vaistinių preparatų reklaminių renginių kontrolę ASPĮ, nėra orientuota į pažeidimų, vykdamas konkrečius vaistinių preparatų reklaminius renginius ASPĮ, identifikavimą ir šalinimą.

Vadovaujantis ASPĮ patikrinimų dėl vaistų reklamuotojų vizitų taisyklių, patvirtintų VVKT viršininko 2012 m. sausio 23 d. įsakymu Nr. 1A-105, 17 punkto nuostatomis, VVKT darbuotojas, atvykęs į ASPĮ, vertina vaistų reklamuotojų vizitų registracijos žurnalą, vaistų reklamuotojų vizitų tvarką, ASPĮ vykstančių reklaminių renginių organizavimo tvarką nustatančius jos vadovo priimtus teisės aktus, dokumentus, kitą su patikrinimu susijusią informaciją, duomenis, dokumentus, t. y. VVKT veikla iš esmės orientuota tik į ASPĮ veiklos, susijusios su informacijos apie vaistinių preparatų reklaminius renginius ASPĮ fiksavimu, vertinimą.

Išanalizavus vertintų ASPĮ pateiktą informaciją apie jų iniciatyva identifikuotus vaistinių preparatų reklaminių renginių vykdymo pažeidimus, manytina, kad yra ne mažiau svarbu kontroliuoti, ar vykdamas konkretų vaistinio preparato reklaminių renginį ASPĮ buvo užtikrinta renginio atitiktis nustatytiems reikalavimams. Tačiau VVKT darbuotojams nėra suteikta teisė kontrolės tikslais dalyvauti ASPĮ vykstančiuose vaistinių preparatų reklaminiuose renginiuose, nėra prievolės daryti tokio pobūdžio reklaminių renginių įrašus.

PASIŪLYMAS

SAM, inicijuojant teisinio reglamentavimo pokyčius, sudaryti sąlygas VVKT veiklą, vykdamas vaistinių preparatų reklaminių renginių kontrolę ASPĮ, orientuoti ir į pažeidimų, vykdamas konkrečius vaistinių preparatų reklaminius renginius ASPĮ, identifikavimą ir šalinimą.

3.11. Atskirose ASPĮ gali būti sudaromos prielaidos pažeisti / pažeidžiamas Farmacijos įstatymo 51 straipsnio 4 dalies nuostatomis nustatytas draudimas vaistų reklamuotojui atvykti į ASPĮ, kad asmeniškai susitikti su sveikatos priežiūros specialistu, turinčiu teisę skirti vaistinius preparatus ir (ar) organizuojant renginius neatsižvelgiama į Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹⁰ punkto nuostatomis

nustatytus ribojimus.

3.11.1. Išanalizavus vertintų ASPĮ interneto svetainėse viešinamos informacijos apie vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo tvarką turinį, susijusį institucinę teisinę reglamentavimą, nustatyta, kad atskirų ASPĮ interneto svetainėse pateikiama dviprasmiška informacija, iš kurios turinio gali būti susidaroma nuomonė, kad ASPĮ, organizuojant vaistinių preparatų reklaminius renginius, leidžiamas vaistų reklamuotojo vizitas į ASPĮ, siekiant asmeniškai susitikti su sveikatos priežiūros specialistu, turinčiu teisę skirti vaistinius preparatus, o institucinio lygmens teisės akty, reglamentuojančių vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo tvarką, nuostatos prieštarauja Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51 straipsnio 4 dalies nuostatoms. Pavyzdžiui:

- Lazdynų poliklinikos interneto svetainės skiltyje „Reklamuotojų vizitai“ nurodyta, kad „Vaistų reklamuotojų ir kitų asmenų vizitai į Lazdynų polikliniką, siekiant suteikti informaciją apie reklamuojamą vaistinį preparatą, suorganizuoti reklaminį renginį **ar asmeniškai susitikti su konkrečiu sveikatos priežiūros specialistu**, turinčiu teisę skirti vaistinius preparatus, yra nemokami ir organizuojami taip, kad nepažeistų poliklinikos darbo ir vidaus tvarkos taisyklių, netrukdytų specialistams vykdyti savo tiesioginių pareigų, nepažeistų pacientų teisių gauti kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas bei neprieštarautų įstaigos formuojamai reklaminių renginių organizavimo politikai ar kitoms įstaigos vertybėms.

The screenshot shows the website of Lazdynų poliklinikos. The main navigation bar includes: Tapk mūsų pacientu, Susirgus, Gydymas ir konsultavimas, Profilaktiniai tikrinimai, Reabilitacija, Mokamos paslaugos. The left sidebar menu lists: Aple mus, Veikla ir projektai, Nuostatai, Viešieji pirkimai, Darbo užmokestis, Korupcijos prevencija, Finansinės ir veiklos ataskaitos, Asmens duomenų apsauga, Reklamuotojų vizitai (highlighted), Vidaus tvarkos taisyklės, Tarnybiniai lengvieji automobiliai. The main content area is titled 'Reklamuotojų vizitai' and contains the following text:

Siuo metu poliklinikoje nėra galimybės reklamuotojų vizitams

Vaistų reklamuotojų ir kitų asmenų vizitai į Lazdynų polikliniką, siekiant suteikti informaciją apie reklamuojamą vaistinį preparatą, suorganizuoti reklaminį renginį ar asmeniškai susitikti su konkrečiu sveikatos priežiūros specialistu, turinčiu teisę skirti vaistinius preparatus, yra nemokami ir organizuojami taip, kad nepažeistų poliklinikos darbo ir vidaus tvarkos taisyklių, netrukdytų specialistams vykdyti savo tiesioginių pareigų, nepažeistų pacientų teisių gauti kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas bei neprieštarautų įstaigos formuojamai reklaminių renginių organizavimo politikai ar kitoms įstaigos vertybėms.

Vaistų reklamuotojų vizitai ir kiti reklaminiai renginiai poliklinikoje organizuojami tik antradieniais ir / arba trečiadieniais konkrečiais numatytais laikais.

Prasymas organizuoti reklaminį renginį įstaigos direktoriui turi būti pateiktas eL paštu info@lazdynupol.lt ne vėliau nei 10 dienų iki planuojamo renginio, jame nurodant:

- pareiškėjo vardą, pavardę;
- darbovietę;
- kontaktinį telefono numerį;
- vizito tikslą bei įvardijant, kokį reklaminį renginį siekiama organizuoti (reklamos objektas), renginio trukmę, tikslinę grupę.

Apie priimtą sprendimą nurodytais kontaktais informuojant pareiškėją dėl leidimo organizuoti reklaminį renginį, pranešime ne vėliau nei 5 dienas iki renginio pradžios.

Be įstaigos administracijos suderinimo poliklinikos teritorijoje, patalpose bei gydytojų kabinetuose draudžiama platinti informaciją ir/ar kitą reklaminę medžiagą, bukletus, lankstinukus, plakatus, akcijas ir t.t.

Išanalizavus Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lazdynų poliklinikos direktoriaus 2014 m. lapkričio 31 d. įsakymu Nr. 0-79 (aktuali redakcija), 110 punkto nuostatas, nustatyta, kad nuo 2015 m. gegužės 7 d. Lazdynų poliklinikoje vaistų reklamuotojo vizitas į ASPĮ, siekiant asmeniškai susitikti su sveikatos priežiūros specialistu, turinčiu teisę skirti vaistinius preparatus, ir suteikti jam informaciją apie reklamuojamą vaistinį preparatą, sveikatos priežiūros specialisto darbo laiku, skirtu

pacientams priimti, draudžiamas. Tačiau draudimas vaistų reklamuotojui, atvykus į Lazdynų polikliniką, asmeniškai susitikti su sveikatos priežiūros specialistu, turinčiu teisę skirti vaistinius preparatus, sveikatos priežiūros specialisto darbo laiku, neskirtu pacientams priimti, nenustatytas. Nepaisant to, kad Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51 straipsnio 4 dalies nuostatomis tokios išimties taikymo galimybė nenustatyta, t. y. vaistų reklamuotojo vizitas į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, siekiant asmeniškai susitikti su sveikatos priežiūros specialistu, turinčiu teisę skirti vaistinius preparatus, draudžiamas tiek sveikatos priežiūros specialisto darbo laiku, skirtu pacientams priimti, tiek neskirtu pacientams priimti;

- Vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo Kauno klinikose tvarkos aprašo, patvirtinto Kauno klinikų generalinio direktoriaus 2015 m. rugsėjo 8 d. įsakymu Nr. V-936, 8 punkto nuostatomis nustatyta, kad draudžiami vaistų reklamuotojų vizitai į Kauno klinikas, siekiant asmeniškai susitikti su sveikatos priežiūros specialistu, turinčiu teisę skirti vaistinius preparatus, ir suteikti jam informaciją apie reklamuojamą vaistinį preparatą, šio specialisto darbo laiku, skirtu pacientams priimti. Tačiau analogiški asmeniškai susitikimai, vykstantys Kauno klinikų sveikatos priežiūros specialisto darbo laiku, neskirtu pacientams priimti, leidžiami, jeigu vaistų reklamuotojas užsiregistruoja Kauno klinikų vaistų reklamuotojų vizitų registracijos žurnale. Nepaisant to, kad Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51 straipsnio 4 dalies nuostatomis tokios išimties taikymo galimybė nenustatyta, t. y. vaistų reklamuotojo vizitas į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, siekiant asmeniškai susitikti su sveikatos priežiūros specialistu, turinčiu teisę skirti vaistinius preparatus, draudžiamas tiek sveikatos priežiūros specialisto darbo laiku, skirtu pacientams priimti, tiek neskirtu pacientams priimti.

PASIŪLYMAS

Lazdynų poliklinikai koreguoti įstaigos interneto svetainės skiltyje „Reklamuotojų vizitai“ teikiamą informaciją ir Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lazdynų poliklinikos direktoriaus 2014 m. lapkričio 31 d. įsakymu Nr. 0-79 (aktuali redakcija), 110 punkto nuostatas, kad užtikrinti įstaigos interneto svetainėje viešinamos informacijos ir vidaus tvarkos taisyklių nuostatų, susijusių su vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ organizavimu, atitikti Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51 straipsnio 4 dalies nuostatoms.

Kauno klinikoms koreguoti Vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo Kauno klinikose tvarkos aprašo, patvirtinto Kauno klinikų generalinio direktoriaus 2015 m. rugsėjo 8 d. įsakymu Nr. V-936, nuostatas, kad užtikrinti aprašo nuostatų, susijusių su vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ organizavimu, atitikti Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51 straipsnio 4 dalies nuostatoms.

3.11.2. Susipažinus su vertintų ASPĮ reklaminių renginių žurnalų įrašais, identifikuota eilė atvejų atskirose ASPĮ, kuomet į ASPĮ atvykęs vaistų reklamuotojas informaciją teikė tik vienam sveikatos priežiūros specialistui.

Pavyzdžiui, RVUL žurnalo, skirto atvykusiems į ligoninę vaistų / medicininės paskirties produktų reklamuotojams įsiregistruoti, skiltyje „sveikatos priežiūros specialisto, pas kurį einama vardas, pavardė“ tik vienetiniiais atvejais buvo nurodytas daugiau nei vienas sveikatos priežiūros specialistas – laikotarpyje nuo 2018 m. vasario 23 d. iki 2020 m. liepos 24 d. tokių atvejų buvo tik 6 iš visų užregistruotų žurnale.

Dalis iš minėtų atvejų yra susiję ne su vaistinių preparatų reklamuotojų, bet medicininės paskirties produktų reklamuotojų vizitais, kurių vykdomiems reklaminiams renginiams netaikomi Farmacijos įstatymo 51 straipsnio 4 dalies nuostatomis nustatyti draudimai ir Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹⁰ punkto nuostatomis nustatyti ribojimai. Tačiau šiuo atveju nebuvo galimybės pateikti tikslią statistiką apie vaistinių preparatų reklamuotojų vizitus, nes reklaminių renginių žurnalą pildę ASPĮ darbuotojai žurnalo skiltyje „Vizito tikslas (numatomi reklamuoti vaistiniai preparatai arba medicininės paskirties produktai“ daugeliu atvejų nenurodė informacijos, kuri turėjo būti nurodyta vadovaujantis RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ nuostatomis, t. y. buvo nurodoma, kad vizito tikslas „prezentacija³⁴“, „paskaita³⁵“, „mokymai³⁶“, konkretus UAB pavadinimas³⁷ iš kurių nebuvo aišku kas (ar vaistinis preparatas, ar medicininės paskirties produktas) buvo reklamuojama konkrečiuose reklaminiuose renginiuose.

PASIŪLYMAS

RVUL užtikrinti darbo praktikos, susijusios su vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimui ASPĮ, atitiktį Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51 straipsnio 4 dalies nuostatomis nustatytiems reikalavimams.

3.12. Atskirų ASPĮ taikomi vidaus kontrolės mechanizmai nėra pakankami, kad instituciniu lygmeniu laiku būtų identifikuotos ir užkardytos neatitiktys dėl kurių gali būti neužtikrintas tinkamas teisės aktų, reglamentuojančių reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarką, nuostatų vykdymas.

Įvertinus ASPĮ teisės aktus, reglamentuojančius reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarką, ir ASPĮ darbo praktiką, atkreiptinas dėmesys, kad:

3.12.1. Ne visų vertintų ASPĮ patvirtintų teisės aktų, reglamentuojančių reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarką, nuostatų laiku atnaujinamos, atsižvelgiant į nacionalinio lygmens teisės aktų nuostatų pokyčius³⁸.

3.12.2. Atskirose ASPĮ pakankamai ilgai neidentifikuojami procedūriniai pažeidimai, susiję su

³⁴ 2020-02-06 ir t. t.

³⁵ 2019-05-22 ir t. t.

³⁶ 2019-06-28.

³⁷ 2019-05-14.

³⁸ Detaliau apie problematiką šio KRA išvados skyriaus 3.6, 3.13 ir kituose punktuose.

informacijos apie vaistinių preparatų reklaminius renginius ASPĮ kaupimu ir fiksavimu. Pavyzdžiui:

- RVUL reklaminių renginių žurnalo skiltyje „Vizito tikslas (numatomi reklamuoti vaistiniai preparatai arba medicininės paskirties produktai)“ nuo 2020 m. vasario 6 d. nefiksuoja informacija, kuri turėtų būti fiksuojama vadovaujantis RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ nuostatomis, t. y. nenurodoma kas buvo reklamuojama;

- Reklaminių renginių organizavimo tvarkos, patvirtintos Šiaulių centro poliklinikos direktoriaus 2019 m. rugpjūčio 23 d. įsakymo Nr. 49, 2.10 punkto nuostatomis nustatyta prievolė reklamos davėjo vaistų reklamuotojui ir pranešėjui, pasibaigus renginiui, pasirašyti reklaminių renginių žurnale. Analogiška prievolė nustatyta Vaistinių preparatų reklamos tvarkos 24¹⁴ punkto nuostatomis. Tačiau praktikoje ne visuomet užtikrinamas šių nuostatų vykdymas reikalaujama apimtimi (pavyzdžiui, Šiaulių centro poliklinikos reklaminių renginių registracijos žurnalo 2020 m. vasario 18 d., 2020 m. vasario 19 d., 2020 m. vasario 25 d. įrašai);

- Klaipėdos miesto poliklinikos Šeimos medicinos skyriaus vaistinių preparatų reklaminių renginių registracijos žurnale nefiksuoja privaloma fiksuoti informacija (pavyzdžiui, nuo 2020 m. vasario 4 d. iki 2020 m. kovo 10 d., nuo 2020 m. balandžio 7 d. iki gegužės 13 d., nuo 2020 m. birželio 16 d. iki lapkričio 24 d. nebuvo registruojama informacija reklaminių renginių laiką ir trukmę, 2020 m. kovo 10 d., balandžio 14 d. ir balandžio 15 d. ir eilėje kitų įrašų nėra informacijos kokių profesinių kvalifikacijų sveikatos priežiūros specialistams reklaminius renginius skirtas, 2020 m. rugsėjo 29 d., 2020 m. rugsėjo 30 d. ir kituose įrašuose nenurodyta reklaminių renginių tema, 2020 metų laikotarpyje vienetiniai atvejai, kai buvo užtikrintas tinkamas Vaistinių preparatų reklamos tvarkos 26¹⁴ punkto nuostatomis nustatyto reikalavimo vaistų reklamuotojui, pasibaigus reklaminiam renginiui, savo parašu vaistinių preparatų reklaminių renginių registracijos žurnale patvirtinti, kad renginys įvyko, vykdomas).

PASIŪLYMAS

Ivardintoms ASPĮ tobulinti vidaus kontrolės mechanizmus (pavyzdžiui, aktyvesnis ASPĮ administracijos įsitraukimas ir pan.).

3.13. Tarp vertintų ASPĮ nėra vieningo sutarimo kokias institucinio lygmens sankcijas ir kam tikslinga taikyti, kai pažeidžiama ASPĮ nustatyta vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo tvarka, o susijusio teisinio reglamentavimo neapibrėžtumas gali sudaryti galimybę pažeidėjui išvengti atsakomybės už padarytus pažeidimus.

Atskirais atvejais, kuomet nustatomas neterminuotas draudimas teikti reklamines informacijas, kyla abejonių, kad realiai gali būti užtikrintas tokios sankcijos už padarytą pažeidimą neišvengiamumas.

Išanalizavus ASPĮ teisės aktus, reglamentuojančius reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarką, nustatyta, kad:

- RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ 1.1.6 punktu nustatyta, kad farmacijos ir medicinos priemonių atstovams, pažeidusiems šio įsakymo nuostatas, 6 mėnesius nebus leidžiama rengti ligininėje susitikimus ar reklaminius renginius. Tačiau iš formuluotės „farmacijos ir medicinos priemonių atstovas“ nėra aišku, ar ligininė šį draudimą taikys vaistų reklamuotojui³⁹, reklamos skleidėjui⁴⁰ ar reklamos davėjui⁴¹.

- Marijampolės PSPC direktoriaus 2019 m. vasario 4 d. įsakymu Nr. V-16 (1.4) patvirtintos Vaistinių preparatų, medicinos priemonių reklamuotojų vizitų ir reklaminių renginių organizavimo tvarkos aprašo 20 punktu nustatyta, kad vaistų reklamuotojai, pažeidę šią tvarką, visam laikui praranda teisę organizuoti vizitus Marijampolės PSPC. Taip pat diskutuotina, ar atsakomybė neturėtų būti taikoma reklamos davėjui ir ar aptariamasis Marijampolės PSPC teisinis reglamentavimas neprieštarauja VVKT interneto svetainėje pateiktam išaiškinimui dėl atsakomybės nustatymo už vaistinių preparatų reklamos pažeidimus⁴².

- Reklaminių renginių organizavimo tvarkos, patvirtintos Šiaulių centro poliklinikos direktoriaus 2019 m. rugpjūčio 23 d. įsakymu Nr. 49, 3.4 punkto nuostatomis nustatyta, kad reklamos organizatoriui, pažeidus ASPĮ nustatytą reklaminių renginių organizavimo tvarką, visi šios farmacijos įmonės reklamos organizatoriai 6 mėn. nepageidaujami reklaminiams renginiams ASPĮ organizuoti. Tačiau diskutuotina, ar atsakomybė neturėtų būti taikoma ne tik farmacijos įmonei (reklamos davėjui), bet ir vaistų reklamuotojui, kai vaistų reklamos pažeidimas padaromas dėl jo veikimo ar neveikimo;

- Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lazdynų poliklinikos direktoriaus 2014 m. lapkričio 10 d. įsakymu Nr. 0-79, 114 punkto nuostatomis nustatyta, kad vaistų reklamuotojams, pažeidusiems Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisykles, bus 6 mėn. apribotas lankymasis Lazdynų poliklinikoje. Tačiau diskutuotina, ar atsakomybė neturėtų būti taikoma reklamos davėjui ir ar aptariamasis Lazdynų poliklinikos teisinis reglamentavimas neprieštarauja VVKT interneto svetainėje pateiktam išaiškinimui dėl atsakomybės nustatymo už vaistinių preparatų reklamos pažeidimus⁴³;

³⁹ Vaistų reklamuotojas – fizinis asmuo, vaistinio preparato registruotojo ir (ar) jo atstovo įgaliotas reklamuoti vaistinius preparatus (Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 2 straipsnio 71 dalis).

⁴⁰ Reklamos skleidėjas – reklamos paslaugų teikėjas, skleidžiantis reklamą bet kokiomis informacijos perteikimo priemonėmis Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 2 straipsnio 15 dalis).

⁴¹ Reklamos davėjas – asmuo, kurio iniciatyva ir interesais naudojama (užsakoma, gaminama, skleidžiama) reklama (Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 2 straipsnio 10 dalis).

⁴² VVKT interneto svetainės skiltyje „Rekomendacijos dėl vaistinių preparatų reklamos“ atsakant į klausimą „Ar reklamos agentūra, kuri yra atsakinga ir už vaistinio preparato reklamos skleidimą, atsako už vaistinių preparatų reklamos pažeidimus?“ pateiktas atsakymas „Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 5 punktas nustato, kad vaistinio preparato reklamos davėjas gali būti tik vaistinio preparato registruotojas ir (ar) jo atstovas. Reklamos gamintojas, tarpininkas ar skleidėjas atsako už vaistinio preparato naudojimo pažeidimą tik tuo atveju, jei tai atsitinka dėl jo veikimo ar neveikimo arba jis negali pateikti įrodymų, leidžiančių nustatyti reklamos davėją. Taigi jei pažeidimas bus padarytas dėl reklamos agentūros veikimo ar neveikimo, atsakomybė už vaistinio preparato reklamos pažeidimą bus reklamos agentūros.“ Prieiga internete: <https://www.vvkt.lt/index.php?4114664294>.

⁴³ VVKT interneto svetainės skiltyje „Rekomendacijos dėl vaistinių preparatų reklamos“ atsakant į klausimą „Ar reklamos

- Santaros klinikos nėra nustačiusi kažkokių institucinio lygmens ribojimų vaistinių preparatų reklamos davėjui ir vaistų reklamuotojui, jeigu jis pažeistų Vaistinių preparatų reklamos tvarkos, patvirtintos Santaros klinikų generalinio direktoriaus 2019 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. V-123, nuostatomis nustatytus reikalavimus vaistinių preparatų reklamai;

- Klaipėdos miesto poliklinika nėra nustačiusi kažkokių institucinio lygmens ribojimų vaistinių preparatų reklamos davėjui ir vaistų reklamuotojui, jeigu jis pažeistų Vaistinių preparatų reklamavimo tvarkos, patvirtintos Klaipėdos miesto poliklinikos vyriausiojo gydytojo 2019 m. sausio 14 d. įsakymu Nr. 03, nuostatomis nustatytus reikalavimus vaistinių preparatų reklamai;

- Kauno klinikos nėra nustačiusios kažkokių institucinio lygmens ribojimų vaistinių preparatų reklamos davėjui ir vaistų reklamuotojui, jeigu jis pažeistų Vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo Kauno klinikose tvarkos aprašo, patvirtinto Kauno klinikų generalinio direktoriaus 2015 m. rugsėjo 8 d. įsakymu Nr. V-936, nuostatomis nustatytus reikalavimus vaistinių preparatų reklamai.

PASIŪLYMAS

SAM, atsižvelgiant į VVKT interneto svetainėje teikiamų susijusių išaiškinimų turinį⁴⁴ ir šiame punkte aprašytus ASPĮ darbo praktikos pavyzdžius, įvertinti, ar nėra būtinumo, siekiant išvengti subjektyvių interpretacijų instituciniame lygmenyje, suformuoti vieningą valstybės politiką dėl institucinio lygmens sankcijų taikymo ASPĮ lygmenyje už vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo tvarkos, patvirtintos ASPĮ vadovo įsakymu, pažeidimus ir, esant poreikiui, inicijuoti atitinkamus teisinio reglamentavimo pokyčius.

3.14. Atskirose ASPĮ neregamentuota skundų ir pretenzijų dėl ASPĮ sprendimų, susijusių su vaistinių preparatų reklamiais renginiais ASPĮ, nagrinėjimo procedūra.

Pavyzdžiui:

- Lazdynų poliklinikoje vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarka reglamentuota Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lazdynų poliklinikos direktoriaus 2014 m. lapkričio 10 d. įsakymu Nr. 0-79, XIV skyriaus „Vaistinių preparatų reklamuotojų vizitų ir reklaminių renginių organizavimo tvarka“ nuostatomis. Tačiau nei iš šio Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisyklių skyriaus, nei iš kitų skyrių nuostatų turinio, nėra aišku kokia tvarka gali būti

agentūra, kuri yra atsakinga ir už vaistinio preparato reklamos skleidimą, atsako už vaistinių preparatų reklamos pažeidimus?“ pateiktas atsakymas „Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 5 punktą nustato, kad vaistinio preparato reklamos davėjas gali būti tik vaistinio preparato registruotojas ir (ar) jo atstovas. Reklamos gamintojas, tarpininkas ar skleidėjas atsako už vaistinio preparato naudojimo pažeidimą tik tuo atveju, jei tai atsitinka dėl jo veikimo ar neveikimo arba jis negali pateikti įrodymų, leidžiančių nustatyti reklamos davėją. Taigi jei pažeidimas bus padarytas dėl reklamos agentūros veikimo ar neveikimo, atsakomybė už vaistinio preparato reklamos pažeidimą bus reklamos agentūros.“ Prieiga internete: <https://www.vvkt.lt/index.php?4114664294>.

⁴⁴ Prieiga internete: <https://www.vvkt.lt/index.php?4114664294>.

teikiamas skundas dėl ASPĮ darbuotojo, atsakingo už vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ organizavimą, priimtų sprendimų, nei kokia tokio pobūdžio skundų nagrinėjimo procedūra;

- Iš Vaistinių preparatų reklamavimo tvarkos, patvirtintos Klaipėdos miesto poliklinikos vyriausiojo gydytojo 2019 m. sausio 14 d. įsakymu Nr. 03, nuostatų nėra aišku kokia tvarka gali būti teikiamas skundas dėl ASPĮ darbuotojo, atsakingo už vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ organizavimą, priimtų sprendimų, nei kokia tokio pobūdžio skundų nagrinėjimo procedūra;

- iš Vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo Kauno klinikose tvarkos aprašo, patvirtinto Kauno klinikų generalinio direktoriaus 2015 m. rugsėjo 8 d. įsakymu Nr. V-936, nuostatų turinio nėra aišku kokia tvarka gali būti teikiamas skundas dėl ASPĮ darbuotojo, atsakingo už vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ organizavimą, priimtų sprendimų, nei kokia tokio pobūdžio skundų nagrinėjimo procedūra. Pažymėtina, kad Vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo Kauno klinikose tvarkos aprašo, patvirtinto Kauno klinikų generalinio direktoriaus 2015 m. rugsėjo 8 d. įsakymu Nr. V-936, nuostatomis nėra reglamentuota prašymų leisti organizuoti vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ priėmimo, nagrinėjimo ir su tuo susijusių sprendimų procedūra, nėra nei vieno darbuotojo, kuris būtų paskirtas atsakingu už visus vaistinių preparatų reklaminius renginius Kauno klinikose, Kauno klinikų struktūra sudėtinga, o tai dar labiau apsunkina galimybę vaistinių preparatų reklamos davėjui ir vaistų reklamuotojui gauti informaciją apie šiame punkte aptariamų skundų ir pretenzijų teikimo Kauno klinikoms ir jų nagrinėjimo tvarką.

PASIŪLYMAS

Lazdynų poliklinikai reglamentuoti skundų ir pretenzijų, susijusių su vaistinių preparatų reklamiais renginiais ASPĮ, nagrinėjimo procedūrą bei informaciją apie nustatytą tvarką viešinti Lazdynų poliklinikos interneto svetainės skiltyje „Reklamuotojų vizitai“⁴⁵. Manome, kad, įgyvendinus rekomendaciją, bus užtikrintas didesnis skaidrumas ir padidintas pasitikėjimas ASPĮ priimamais sprendimais.

Klaipėdos miesto poliklinikai reglamentuoti skundų ir pretenzijų, susijusių su vaistinių preparatų reklamiais renginiais ASPĮ, nagrinėjimo procedūrą bei informaciją apie nustatytą tvarką viešinti Klaipėdos miesto poliklinikos interneto svetainėje. Siūlytina sukurti skiltį „Reklamuotojų vizitai“, kurioje suinteresuotiems asmenims būtų viešinama informacija, susijusi su vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimu ASPĮ. Manome, kad, įgyvendinus rekomendaciją, bus užtikrintas didesnis skaidrumas ir padidintas pasitikėjimas ASPĮ priimamais sprendimais.

Kauno klinikoms reglamentuoti skundų ir pretenzijų, susijusių su vaistinių preparatų reklamiais renginiais ASPĮ, nagrinėjimo procedūrą bei informaciją apie nustatytą tvarką viešinti Kauno klinikų interneto svetainėje. Siūlytina sukurti skiltį „Reklamuotojų vizitai“, kurioje suinteresuotiems asmenims

⁴⁵ Prieiga internete: <https://www.lazdynupol.lt/reklamuotoju-vizitai/>.

būtų viešinama informacija, susijusi su vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimu ASPĮ. Manome, kad, įgyvendinus rekomendaciją, bus užtikrintas didesnis skaidrumas ir padidintas pasitikėjimas ASPĮ priimamais sprendimais.

3.15. Atskirų ASPĮ vadovai neužtikrina Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis nustatytų prievolių vykdymo reikalaujama apimtimi, funkcijos, priskirtos ASPĮ kompetencijai ar vaistinių preparatų reklamos davėjo kompetencijai, nepagrįstai deleguojamos vaistų reklamuotojams.

Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹ punkto nuostatomis ASPĮ vadovas įpareigotas paskirti asmenį, atsakingą už vaistinių preparatų reklaminius renginius ASPĮ, arba suformuoti komisiją vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo klausimams spręsti (toliau abu kartu – atsakingas asmuo).

Atsakingas asmuo, vykdydamas Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis nustatytus reikalavimus:

- ASPĮ vaistinių preparatų reklaminių renginių registracijos žurnale registruoja ASPĮ pateiktus prašymus dėl vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo;

- esant poreikiui konsultuoja vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo ASPĮ klausimais ASPĮ darbuotojus, reklamos davėjus ir jų atstovus, kitus suinteresuotus asmenis;

- vertina, ar norimas ASPĮ organizuoti vaistinio preparato reklaminis renginys yra reikalingas ASPĮ darbuotojams ir ar planuojama pateikti reklaminė informacija atitinka tokiai informacijai keliamus reikalavimus;

- priima sprendimus, ar tenkinti pateiktą prašymą organizuoti vaistinio preparato reklaminį renginį ASPĮ ir apie tai informuoja prašymą pateikusį asmenį;

- koordinuoja ASPĮ veiklą, susijusią su vaistinių preparatų reklamiais renginiais;

- privalo užtikrinti informacijos apie vaistinių preparatų reklaminius renginius kaupimą, registravimą ir viešinimą Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis nustatyta apimtimi ir tvarka.

Tačiau ne visos ASPĮ užtikrino Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹ punkto nuostatų vykdymą reikalaujama apimtimi. Pavyzdžiui:

- Klaipėdos miesto poliklinikos vadovas informacijos apie vaistinių preparatų reklaminius renginius registravimo funkciją yra delegavęs vaistinių preparatų reklamuotojams – Vaistinių preparatų reklamavimo tvarkos, patvirtintos Klaipėdos miesto poliklinikos vyriausiojo gydytojo 2019 m. sausio 14 d. įsakymu Nr. 03, 2 punkto nuostatomis vaistų reklamuotojai įpareigoti patys registruotis poliklinikos vaistinių preparatų reklaminių renginių registracijos žurnaluose.

- Kauno klinikų generalinis direktorius informacijos apie vaistinių preparatų reklaminius renginius registravimo funkciją yra delegavęs vaistinių preparatų reklamuotojams – Vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo Kauno klinikose tvarkos aprašo, patvirtinto Kauno klinikų generalinio direktoriaus 2015 m. rugsėjo 8 d. įsakymu Nr. V-936, 11 punkto nuostatomis nustatyta, kad vaistų

reklamuotojai registruojasi Vaistų reklamuotojų vizitų registravimo žurnale, nurodydami savo vardą, pavardę, darbovietę, vizito datą, laiką ir vizito tikslą (numatomus reklamuoti vaistinius preparatus).

Papildomai įvertinę tai, kad Vaistinių preparatų reklamavimo tvarkos, patvirtintos Klaipėdos miesto poliklinikos vyriausiojo gydytojo 2019 m. sausio 14 d. įsakymu Nr. 03, taip pat Vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo Kauno klinikose tvarkos aprašo, patvirtinto Kauno klinikų generalinio direktoriaus 2015 m. rugsėjo 8 d. įsakymu Nr. V-936 nuostatomis nėra detalizuota prašymų leisti organizuoti vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPI vertinimo ir sprendimų dėl jų priėmimo tvarka, informacijos apie vaistinių preparatų reklaminius renginius kaupimo, registravimo ir viešinimo tvarka, pretenzijų, susijusių su vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimu ASPI, nagrinėjimo tvarka, suinteresuotiems asmenims nėra viešai prieinama Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26², 26⁴, 26¹³ minima informacija, vidaus kontrolės priemonėmis neidentifikuojamos vaistinių preparatų reklaminių renginių ataskaitinių dokumentų pildymo neatitiktys⁴⁶, manome, kad viso to visuma gali daryti neigiamą įtaką procesų, susijusių su vaistinių preparatų reklaminių renginių, efektyvumui, susijusių sprendimų priėmimo skaidrumui ir didinti riziką, kad su aptariama veiklos sritimi susiję pažeidimai nebus identifikuoti laiku.

PASIŪLYMAS:

Klaipėdos miesto poliklinikai, Kauno klinikoms imtis priemonių, kad funkcijos, Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis priskirtos ASPI kompetencijai ar vaistinių preparatų reklamos davėjo kompetencijai, nebūtų deleguojamos vaistų reklamuotojams.

⁴⁶ Detaliau šio skyriaus 3.14 punkte.

4. KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI VYKDANT FUNKCIJAS, SUSIJUSIAS SU MEDICINOS PRIEMONIŲ (PRIETAISŲ) REKLAMOS ASPĮ TEISĖTUMO IR ATITIKTIES NUSTATYTAM TEISINIAM REGLAMENTAVIMUI KONTROLE

Išanalizavus teisės aktus, reglamentuojančius vertinamų įstaigų⁴⁷ veiklą analizuojamoje veiklos srityje bei jų darbo praktiką, nustatyti šie korupcijos ir su tuo susiję kiti rizikos veiksniai, kurie gali trukdyti užtikrinti efektyvų ir skaidrų funkcijų vykdymą vertinamose veiklos srityse:

4.1. Medicinos priemonių (prietaisų) reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarka nepakankamai aiškiai reglamentuota.

Išanalizavus teisinį reglamentavimą, iš vertintų ASPĮ gautą informaciją, atkreiptinas dėmesys, kad sveikatos priežiūros srityje naudojamos produkcijos pardavimus ir vartojimą, taikant įvairias marketingo priemones, siekia didinti ne tik vaistinių preparatų registruotojai ir jų atstovai, bet ir medicinos priemonių (prietaisų) gamintojai, platintojai ir jų atstovai. Tačiau kol kas vaistinių preparatų reklamos kontrolei skiriamas žymiai didesnis dėmesys nei kitos produkcijos, intensyviai naudojamos sveikatos priežiūros srityje, reklamos kontrolei.

Vaistinių preparatų reklamos organizavimo ir kontrolės tvarka reglamentuota Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo nuostatomis, detalizuota Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis, kontrolės funkcijų vykdymas priskirtas sveikatos sistemos įstaigai – VVKT.

Medicinos priemonių (prietaisų) reklamai, priešingai nei vaistinių preparatų reklamai, taikomos bendrosios Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo nuostatos ir keletas specialiųjų nuostatų:

- Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 15 straipsnyje nustatyta, kad medicinos priemonių (prietaisų) reklamoje draudžiama naudoti paciento vardą, pavardę, įvaizdį, remtis sveikatos priežiūros įstaigų, sveikatos priežiūros specialistų ar jų profesinių organizacijų rekomendacijomis;

- Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 19 straipsnio nuostatomis Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba įgaliota vykdyti įstatymo 15 straipsnio nuostatomis nustatytų reikalavimų įgyvendinimo priežiūrą;

- visi kiti medicinos priemonių (prietaisų) reklamai taikomi reikalavimai yra analogiški reikalavimams, kurie taikomi ne sveikatos priežiūros srityje naudojamų prekių reklamai.

Tačiau dalis vertintų ASPĮ, savo iniciatyva, net nesant nustatytos įstatyminės prievolės detalizuoti medicinos priemonių (prietaisų) reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarką, įvertinusios, kad nereguluojama ir nekontroliuojama medicinos priemonių (prietaisų) reklama ASPĮ darbuotojams (ypač susijusiems su medicinos priemonių (prietaisų) viešaisiais pirkimais) gali kelti analogiškas grėsmes, kurios kyla dėl nereguluojamos ir nekontroliuojamos vaistinių preparatų reklamos, yra pasitvirtinusios

⁴⁷ SAM ir jai pavaldžių įstaigų, Santaros klinikų, Kauno klinikų, RVUL, Šiaulių centro poliklinikos, Lazdynų poliklinikos, Marijampolės PSPC, Klaipėdos miesto poliklinikos.

institucinio lygmens tvarkas, kuriomis siekiama užtikrinti didesnę skaidrumą ne tik ASPĮ viduje vykdamą veiklą, susijusią su vaistinių preparatų reklama, bet ir veiklą, susijusią su medicinos priemonių (prietaisų) reklama.

Pavyzdžiui:

1) Santaros klinikose 2019 m. lapkričio 11 d. Santaros klinikų generalinio direktoriaus įsakymu Nr. V-856 buvo patvirtinta Medicinos pagalbos priemonių, medicinos technologijų ir medicinos prietaisų reklamos tvarka, paskirti asmenys, atsakingi už medicinos pagalbos priemonių, medicinos technologijų ir medicinos prietaisų reklamos reklaminių renginių organizavimo tvarką, paskirtas už įsakymo vykdymo kontrolę atsakingas darbuotojas. Taip pat nustatytas reikalavimas medicinos pagalbos priemonių, medicinos technologijų ir medicinos prietaisų reklamos renginius organizuoti taip, kad nebūtų pažeistos pacientų teisės gauti kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas.

Įvertinę šios tvarkos nuostatas, manome, kad tvarka galėtų būti papildyta nuostatomis, reglamentuojančiomis:

- reikalavimą viešinti Medicinos pagalbos priemonių, medicinos technologijų ir medicinos prietaisų reklamos tvarką Santaros klinikų interneto svetainėje;
- reikalavimą viešinti informaciją apie medicinos pagalbos priemonių, medicinos technologijų ir medicinos prietaisų reklaminius renginius, analogiškai Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatomis;
- Santaros klinikų atsakingų darbuotojų sprendimų, susijusių su medicinos pagalbos priemonių, medicinos technologijų ir medicinos prietaisų reklaminiiais renginiais, apskundimo tvarką;
- kas ir kokias sankcijas gali taikyti ir kokių veiksmų privalo imtis Santaros klinikų atsakingi darbuotojai, jeigu nebuvo užtikrintas Medicinos pagalbos priemonių, medicinos technologijų ir medicinos prietaisų reklamos tvarkos, patvirtintos Santaros klinikų generalinio direktoriaus įsakymu Nr. V-856, 12 ir kitų susijusių punktų tinkamas vykdymas.

Medicinos pagalbos priemonių, medicinos technologijų ir medicinos prietaisų reklamos tvarkos patvirtinimas Santaros klinikose visgi yra reikšmingas žingsnis (ypač lyginat su kitomis ASPĮ, kurios analogiškos tvarkos nėra pasitvirtinusios), siekiant skaidrinti Santaros klinikų ir medicinos pagalbos priemonių, medicinos technologijų ir medicinos prietaisų gamintojų, platintojų ir jų atstovų bendradarbiavimą ir užtikrinti skaidresnę su tuo susijusių sprendimų priėmimą.

2) Marijampolės PSPC 2019 m. vasario 4 d. Marijampolės PSPC direktoriaus įsakymu Nr. V-16(1.4) buvo patvirtintas Vaistinių preparatų, medicinos priemonių reklamuotojų vizitų ir reklaminių renginių organizavimo tvarkos aprašas, tačiau aprašas reglamentuoja tik vaistinių preparatų, bet ne medicinos priemonių (kaip deklaruojama aprašo pavadinimu) reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarką. Šiuo atveju galima daryti prielaidą, kad, organizuojant medicininių priemonių reklaminius

renginius, būtų taikomos visos aprašo nuostatos, kurios taikomos vaistinių preparatų reklaminiams renginiams.

PASIŪLYMAI:

SAM, kaip valstybės politiką sveikatos apsaugos srityje formuojančiai institucijai, patvirtinti tvarką, analogišką Vaistinių preparatų reklamos tvarkai, kurioje būtų aiškiai reglamentuota medicinos priemonių (priedaisų) reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarka ir įpareigoti ASPĮ medicinos priemonių (priedaisų) reklaminius renginius organizuoti vadovaujantis minėtos tvarkos nuostatomis;

Santaros klinikoms ir Marijampolės PSPC tobulinti aprašus pagal šiame skirsnyje pateiktas rekomendacijas.

Kitoms vertintoms ASPĮ, nepasitvirtinusioms medicinos priemonių (priedaisų) reklamos tvarkos, pasitvirtinti tokias tvarkas.

5. RIZIKOS MAŽINANČIOS INFORMACIJOS APIE FARMACIJOS KOMPANIJŲ IR ASPĮ DARBUOTOJŲ FINANSINĮ BENDRADARBIAVIMĄ PANAUDOJIMO EFEKTYVUMĄ

Išanalizavus SAM pateiktą informaciją apie 2018 – 2020 m. laikotarpyje SAM ir SAM pavaldžių biudžetinių viešojo administravimo įstaigų⁴⁸ iniciatyva įsteigtas komisijas ir darbo grupes, kurių sudėtyje buvo įtraukti ASPĮ darbuotojai, nustatyta, kad tokių komisijų ir darbo grupių buvo apie 180.

Šie duomenys akivaizdžiai rodo, kad argumentuoti sprendimai dėl būtinų nacionalinio lygmens teisinio reglamentavimo ir darbo praktikos pokyčių Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministrui pavestose valdymo srityse daugeliu atvejų negali būti priimti nepasitelkus ekspertų – praktikų iš ASPĮ, neišanalizavus visų kitų suinteresuotų asmenų grupių atstovų argumentuotų siūlymų.

Atskirai pažymime, kad atsižvelgdami į jau atliktas korupcijos rizikos analizes sveikatos apsaugos srityje, teigimai vertiname įvykusius pokyčius, kuomet SAM ir SAM pavaldžių biudžetinių viešojo administravimo įstaigų iniciatyva formuojamų komisijų ir darbo grupių veikloje buvo sudarytos sąlygos dalyvauti ne tik SAM ir SAM pavaldžių biudžetinių viešojo administravimo įstaigų darbuotojams, bet ir kitų suinteresuotų grupių atstovams (ASPĮ darbuotojams, pacientų interesus atstovaujančioms organizacijoms ir pan.). Tai sumažino neteisėtos politinės įtakos riziką, kuomet Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras, formuodamas komisiją vien tik iš jam pavaldžių ar nuo jo sprendimų priklausomų SAM ir SAM pavaldžių biudžetinių viešojo administravimo įstaigų darbuotojų, galėjo daryti įtaką komisijoje priimamiems sprendimams⁴⁹.

Tačiau, siekiant didesnio priimamų sprendimų efektyvumo, būtina ne tik pasirinkti ir į komisijų ar darbo grupių sudėtį įtraukti didžiausią darbo patirtį ir reikiamą profesinę kvalifikaciją turinčius asmenis, bet ir išnaudoti visas įmanomas prevencines priemones, kad būtų išvengta bet kokių prielaidų abejoti tokių komisijų ar darbo grupių priimamų sprendimų objektyvumu ir atskirų narių nešališkumu. Atsižvelgdami į surinktą informaciją apie galimą problematiką, manome, kad neskaidrių sprendimų rizika ypač padidėja, kai SAM ir SAM pavaldžių biudžetinių viešojo administravimo įstaigų iniciatyva įsteigtos komisijos ar darbo grupės svarsto klausimus, kurie tiesiogiai susiję su vaistinių preparatų, medicinos pagalbos priemonių ir kitų prekių, intensyviai naudojamų sveikatos apsaugos srityje, kompensavimu, įsigijimu ir naudojimu.

Šiuo metu yra pakankamai daug informacijos šaltinių, kurie galėtų būti efektyviai panaudoti siekiant laiku identifikuoti ir prevenciškai užkirsti kelią dalyvauti sprendimų priėmimo tiems SAM ir SAM pavaldžių biudžetinių viešojo administravimo įstaigų iniciatyva įsteigtų komisijų ir darbo grupių nariams (kaip ir kviestiniams ekspertams ar kitiems asmenims teikiantiems išvadas ar kitaip darantiems

⁴⁸ Prieiga internete: <https://sam.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/nacionalines-sveikatos-sistemas-istaigos/pavaldzios-biudzeto-viesojo-administravimo-istaigos>.

⁴⁹ Detaliau apie problematiką STT 2009 m. spalio 2 d. išvadoje Nr. L-01-2213 „Dėl korupcijos rizikos analizės Valstybinėje ligonių kasoje prie SAM“.

įtaką sprendimo priėmimui), kurių ryšiai su trečiaisiais asmenimis gali sudaryti prielaidas suabejoti jų nešališkumu priimant sprendimus:

- Nuo 2015 m. kovo 1 d. gydytojai, odontologai ir farmacijos specialistai, vykdydami Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo nuostatomis nustatytus reikalavimus, deklaruoja privačius interesus;

- SAM ir SAM pavaldžių biudžetinių viešojo administravimo įstaigų įsteigtų komisijų ir (ar) darbo grupių nariai (kaip ir kviestiniai ekspertai ar kiti asmenys, teikiantys išvadas ar kitaip darantys įtaką sprendimo priėmimui) pildo privačių interesų deklaracijas ir įsipareigoja nusišalinti nuo sprendimų priėmimo esant galimam interesų konfliktui.

Aukščiau minėti informacijos šaltiniai naudojami siekiant užtikrinti didesnę SAM ir SAM pavaldžių biudžetinių viešojo administravimo įstaigų iniciatyva įsteigtų komisijų ir darbo grupių priimamų sprendimų skaidrumą tačiau jie nėra vieninteliai informacijos šaltiniai, kurie galėtų būti panaudoti, kad būtų užtikrintas didesnis dėmesys SAM ir SAM pavaldžių biudžetinių viešojo administravimo įstaigų iniciatyva įsteigtų komisijų ir darbo grupių priimamų sprendimų skaidrumui iš sprendimų priėmimo proceso pašalinant asmenis, kurių nešališkumas, dėl ryšių su trečiaisiais asmenimis, priimant sprendimus gali būti abejotinas.

Vienas iš tokių informacijos šaltinių – vaistinių preparatų registruotojų ar jų atstovų viešinama informacija apie perleistas vertes⁵⁰ sveikatos priežiūros ar farmacijos specialistams, ASPĮ, juridiniams asmenims, atstovaujantiems sveikatos priežiūros ar farmacijos specialistų ar ASPĮ interesams.

Iki 2019 m. gruodžio 3 d. priimant Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 2, 51 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 51¹ straipsniu įstatymą Nr. XIII-2590⁵¹ buvo viešai prieinama tik apie 40 farmacijos kompanijų, vienijamų Inovatyvios farmacijos pramonės asociacijos ir Vaistų gamintojų asociacijos ir priėmusių Vaistų rinkodaros etikos kodeksą⁵², kaupiama informacija apie jų pačių ir jų atstovų perleistas vertes sveikatos priežiūros ar farmacijos specialistams, ASPĮ, juridiniams asmenims, atstovaujantiems sveikatos priežiūros ar farmacijos specialistų ar ASPĮ interesams. Teigiamai vertiname tokią minėtų farmacijos kompanijų iniciatyvą, tačiau šios informacijos panaudojimo galimybės didesniai skaidrumui užtikrinti priimant sprendimus buvo pakankamai ribotos, nes:

1) informacija buvo teikiama duomenų analizei ir paieškai nepatogiu formatu, o atskirais atvejais nebuvo galimybės vykdyti informacijos apie perleistų verčių gavėjus paiešką panaudojant „find“ funkciją, pavyzdžiui, UAB „Roche Lietuva“ 2019 m. perleistų verčių sveikatos priežiūros specialistams ir asmens sveikatos priežiūros įstaigoms ataskaitoje;

⁵⁰ Perleista vertė – vaistinio preparato registruotojo ar jo atstovo tiesiogiai ar netiesiogiai perleistos vertės gavėjui suteikta pinigine vertė arba ja išreiškiama natūrinė nauda (Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 2 straipsnis).

⁵¹ Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=05725e501cae11eabe008ea93139d588>.

⁵² Prieiga internete: <https://www.vaistukodeksas.lt/ifpa-vga-vaistu-rinkodaros-etikos-kodeksas/>.

2) informacija buvo teikiama decentralizuotai (kiekviena farmacijos kompanija viešino individualią metinę ataskaitą apie perleistas vertes)⁵³;

3) buvo nemaža klaidų tikimybė identifikuojant konkrečius perleistų verčių gavėjus, kadangi atskiros farmacijos kompanijos teikė klaidinančio turinio informacija ir (ar) neteikė informacijos, kuri būtina konkrečiam perleistų verčių gavėjui identifikuoti. Pavyzdžiui, Novartis International AG 2017 – 2019 m. perleistų verčių ataskaitose:

- sveikatos priežiūros specialistai (vardas, pavardė), kurie gavo perleistas vertes iš farmacijos kompanijos, nurodomi be „č“, „š“, „ė“ ir t. t.;

- tik atskirais atvejais pildoma perleistų verčių ataskaitos skiltis „Unikalus valstybės identifikatorius“, kurioje turėtų būti nurodomas sveikatos priežiūros specialisto spaudo numeris, o tais atvejais, kai jis nurodomas (pavyzdžiui, 2019 m. perleistų verčių ataskaitoje nurodyta, kad perleistų verčių gavėjo K. B. spaudo Nr. 1033685), apie tokį spaudo numerį nėra duomenų Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūrai veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – VASPVT) interneto svetainėje (VASPVT duomenimis perleistų verčių gavėjo K. B. spaudo Nr. 23207, o ne 1033685);

4) Atskiros farmacijos kompanijos deklaravo, kad viešina informaciją apie jų perleistas vertes sveikatos priežiūros specialistams, tačiau informacijos viešai neteikė. Pavyzdžiui, 2021 m. vasario 10 d. nebuvo viešai prieinama Valentis UAB informacija apie jų 2017 – 2019 m. perleistas vertes sveikatos priežiūros specialistams, nors interneto svetainėje <https://www.vaistukodeksas.lt/atkleidimo-kodekso-ataskaitos/> Valentis UAB nurodyta tarp farmacijos kompanijų viešinančių informaciją apie perleistas vertes.

2020 m. sausio 1 d., įsigaliojus Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 2, 51 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 51¹ straipsniu įstatymui Nr. XIII-2590, buvo sudarytos prielaidos sukurti efektyviai veikiančią informacijos apie perleistas vertes kaupimo, sukauptos informacijos panaudojimo identifikuoti abejotino skaidrumo sprendimus ir viešo atskleidimo mechanizmą. Tačiau:

5.1. Atsakingos valstybės institucijos nustatytais terminais neįvykdė veiksmų, kuriais turėjo būti sudarytos prielaidos efektyviai panaudoti informaciją apie perleistas vertes.

2019 m. gruodžio 3 d. priimto Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 2, 51 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 51¹ straipsniu įstatymo Nr. XIII-2590 nuostatomis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras, VVKT viršininkas ir Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM) viršininkas buvo įpareigoti iki 2019 m. gruodžio 31 d. priimti šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

⁵³ Prieiga internete: <https://www.vaistukodeksas.lt/atkleidimo-kodekso-ataskaitos/>.

Tačiau Informacijos apie perleistų verčių gavėjams perleistas vertes, juridinių asmenų duomenų bei sveikatos priežiūros ir (ar) farmacijos specialistų asmens duomenų teikimo VVKT ir informacijos apie perleistas vertes bei sveikatos priežiūros ir (ar) farmacijos specialistų asmens duomenų skelbimo tvarkos aprašas buvo patvirtintas tik 2020 m. birželio 23 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-1537, t. y. beveik 6 mėnesiais vėliau, nei buvo nustatyta Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 2, 51 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 51¹ straipsniu įstatymo Nr. XIII-2590 4 straipsnio 2 punkto nuostatomis.

Informacijos apie tai, ar VMI prie FM, vykdydama Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo Nr. X-709 2, 51 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 51¹ straipsniu įstatymo Nr. XIII-2590 4 straipsnio 2 punkto nuostatomis nustatytą reikalavimą, yra priėmusi kažkokius susijusius teisės aktus, reglamentuojančius aptariamą informacijos VVKT teikimo tvarką ir terminus, iš viešai prieinamų informacijos šaltinių negauta, tačiau KRA išvados projekto derinimo eigoje⁵⁴ VVKT informavo, kad yra parengtas ir tarp VVKT bei VMI suderintas aptarimo teisės akto projektas⁵⁵ ir informacija už 2020 m. bus skelbiama iki š. m. lapkričio 1 d., taip, kaip numato teisės aktai.

Teisės aktais aiškiai nereglamentavus visų aptariamų procedūros etapų didėja rizika, kad Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51¹ straipsnio 5 dalyje įvardinti tikslai (didinti vaistinių preparatų registruotojų ir (ar) jų atstovų bendradarbiavimo su sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistais ir ASPĮ skaidrumą, užtikrinti viešą interesą žinoti apie perleistas vertes ir jų gavėjus, kad naudodamiesi šia informacija pacientai galėtų priimti pagrįstus sprendimus pasirinkdami gydytoją, aktyviau dalyvauti parenkant ir skiriant reikalingą gydymą arba priimti sprendimus dėl vaistinių preparatų įsigijimo vaistinėje) gali būti nepasiekti.

5.2. Nesudarytos teisinės prielaidos efektyviai panaudoti informaciją apie perleistas vertes sveikatos priežiūros specialistams, išlieka rizika, kad nebus imtasi veiksmų farmacijos kompanijų teikiamos informacijos teisingumui užtikrinti.

Esamu momentu, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministrui 2020 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. V-1537 patvirtinus Informacijos apie perleistų verčių gavėjams perleistas vertes, juridinių asmenų duomenų bei sveikatos priežiūros ir (ar) farmacijos specialistų asmens duomenų teikimo VVKT ir informacijos apie perleistas vertes bei sveikatos priežiūros ir (ar) farmacijos specialistų asmens duomenų skelbimo tvarkos aprašą, yra reglamentuota tik vaistinių preparatų registruotojų ir (ar) jų atstovų pateiktos informacijos apie perleistas vertes teikimo VVKT terminai, ataskaitų apie perleistas vertes fiziniams ir juridiniams asmenims formos, vaistinio preparato registruotojo ar jo atstovo registracijos

⁵⁴ 2021-03-08.

⁵⁵ Duomenų, susijusių su vaistinių preparatų registruotojų ir (ar) jų atstovų ataskaitomis apie suteiktą paramą perleistų verčių gavėjams, teikimo tvarkos aprašas.

anketos forma, VVKT gautos informacijos apie perleistas vertes viešinimo VVKT svetainėje terminai, tačiau nei iš Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo nuostatų, nei iš aptariamo aprašo nuostatų turinio nėra aišku:

- kokiais terminais, koku periodiškumu, kokia forma bus gaunami duomenys iš VMI prie FM apie vaistinių preparatų registruotojų ir (ar) jų atstovų perleistas vertes kaip paramą pagal Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymą, ir kokiais terminais šie duomenys bus viešinami VVKT interneto svetainėje.

Pažymėtina, kad KRA išvados projekto derinimo eigoje VVKT pateikė susipažinti Duomenų, susijusių su vaistinių preparatų registruotojų ir (ar) jų atstovų ataskaitomis apie suteiktą paramą perleistų verčių gavėjams, teikimo tvarkos aprašo projektą, tačiau kol kas minėtas teisės aktas dar nepriimtas.

- koku formatu bus viešinama vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų bei VMI prie FM pateikta informacija apie perleistas vertes VVKT interneto svetainėje t. y. nėra aišku, ar VVKT tik pavesins iš vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų gautas individualias ataskaitas apie perleistas vertes ar sudarys galimybę, savo iniciatyva apibendrindama vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų pateiktų ataskaitų apie perleistas vertes duomenis, suinteresuotiems asmenims lengvai prieinamu būdu vykdyti jiems rūpimos informacijos paiešką (pavyzdžiui, ar sudarys galimybę per vieną užklausą gauti informaciją apie konkrečiam fiziniam asmeniui ar juridiniam asmeniui visų vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų perleistas vertes tam tikru periodu ir pan.).

- ar VVKT imsis kažkokių veiksmų, kad, panaudojant valstybės registruose ir informacinėse sistemose kaupiamą informaciją, sutikrinti vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų teikiamos informacijos apie fiziniams ir juridiniams asmenims perleistas vertes patikimumą, pvz., siekiant įsitikinti, ar vaistinių preparatų registruotojų ar jų atstovų ataskaitose įvardinti fiziniai ir juridiniai asmenys iš tiesų egzistuoja ir ar teikiant fizinių asmenų asmens duomenis ir juridinių asmenų duomenis nebuvo padaryta klaidų, dėl kurių suinteresuoti asmenys negalės identifikuoti tikrųjų perleistų verčių gavėjų.

Manome, kad dėl aukščiau įvardintų teisinio reglamentavimo trūkumų Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51¹ straipsnio 5 dalyje įvardinti tikslai (didinti vaistinių preparatų registruotojų ir (ar) jų atstovų bendradarbiavimo su sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistais ir ASPĮ skaidrumą, užtikrinti viešą interesą žinoti apie perleistas vertes ir jų gavėjus, kad naudodamiesi šia informacija pacientai galėtų priimti pagrįstus sprendimus pasirinkdami gydytoją, aktyviau dalyvauti parenkant ir skiriant reikalingą gydymą arba priimti sprendimus dėl vaistinių preparatų įsigijimo vaistinėje) gali būti nepasiekti.

5.3. Praktikoje SAM iniciatyva įsteigtų komisijų nariai, asmens sveikatos priežiūros specialistai, būdami farmacijos kompanijų perleistų verčių gavėjais, ne visuomet nusišalina, kai komisijose priimami

*sprendimai dėl jiems perleistas vertes suteikusių farmacijos kompanijų*⁵⁶.

Vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kompensavimo komisijos 2020 m. sausio 9 d. posėdžio protokolo Nr. LKV-2/20⁵⁷ 1.1 ir 1.4 punktuose nurodyta, kad komisijos posėdyje buvo sprendžiama dėl galimybės kompensuoti produktą „sekukinumaba (Cosentyx)“, kurio registruotojas Novartis Europharm Ltd (pareiškėjas – SIA „Novartis Baltics“ Lietuvos filialas). Vienas iš Vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kompensavimo komisijos narių (D. D.), dalyvavęs šiame posėdyje, Novartis International AG 2019 m. perleistų verčių ataskaitoje yra nurodytas, kaip sveikatos priežiūros specialistas – perleistų verčių gavėjas, kuriam bendra per 2019 m. perleistų verčių suma buvo 5655,25 Eur.

Tačiau Vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kompensavimo komisijos 2020 m. sausio 9 d. posėdžio protokole Nr. LKV-2/20 informacijos apie tai, kad D. D. būtų nusišalinęs nėra.

Pažymėtina, kad Vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kompensavimo komisijos nario 2019 m. interesų deklaracijoje⁵⁸ (užpildytoje 2019-11-07, priimtoje 2019-11-07) D. D. yra nurodęs, kad turėjo finansinių santykių su Novartis ir kitomis farmacijos kompanijomis.

Vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kompensavimo komisijos 2020 m. vasario 6 d. posėdžio protokolo Nr. LKV-4/20⁵⁹ 1.1 punkte nurodyta, kad komisijos posėdyje buvo sprendžiama dėl galimybės kompensuoti produktą „ribociklibą (Kisqali)“, kurio registruotojas Novartis Europharm Ltd⁶⁰ (pareiškėjas – SIA „Novartis Baltics“ Lietuvos filialas). Vienas iš Vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kompensavimo komisijos narių (D. D.), dalyvavęs šiame posėdyje, Novartis International AG 2019 m. perleistų verčių ataskaitoje yra nurodytas, kaip sveikatos priežiūros specialistas – perleistų verčių gavėjas, kuriam bendra per 2019 m. perleistų verčių suma buvo 5655,25 Eur. Tačiau Vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kompensavimo komisijos 2020 m. vasario 6 d. posėdžio protokolo Nr. LKV-4/20 informacijos apie tai, kad D. D. būtų nusišalinęs nėra.

5.4. Praktikoje SAM iniciatyva įsteigtų komisijų nariai, būdami farmacijos kompanijų perleistų verčių gavėjais ar vadovaudami subjektams, gavusiems paramą iš farmacijos kompanijų, ne visuomet komisijos narių interesų deklaracijose atskleidžia ryšius su farmacijos kompanijomis, kurie gali daryti

⁵⁶ Atkreiptinas dėmesys, kad šis KRA išvados punktas suformuluotas atsižvelgiant į SAM interneto svetainėje 2021-02-15 viešinamus darbo grupių ir komisijų veiklos dokumentus. Prieiga internete: <https://sam.lrv.lt/lt/darbo-grupes>.

⁵⁷ Prieiga internete:

[https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/2020-01-09%20protokolas_vie%C5%A1as%20\(LKV2\).pdf](https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/2020-01-09%20protokolas_vie%C5%A1as%20(LKV2).pdf)

⁵⁸ Prieiga internete: <https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/DD.pdf>.

⁵⁹ Prieiga internete: https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/2020-02-06%20_vie%C5%A1as%20protokolas.pdf

⁶⁰ Prieiga internete: <https://vapris.vvkt.lt/vvkt-web/public/medications/view/27486>.

*neigiamą įtaką jų priimamų sprendimų komisijų veikloje objektyvumui ir skaidrumui*⁶¹.

Apeliacinės komisijos skundams dėl Vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kompensavimo ir Labai retų žmogaus sveikatos būklių gydymo išlaidų kompensavimo komisijų sprendimų nagrinėti narė V. K. komisijos nario interesų deklaracijoje (užpildytos 2020-03-16, pateiktos 2020-03-19)⁶² nenurodo, kad per paskutinius vienerius metus turėjo kažkokių iš deklaracijoje minimų santykių su vaistų gamintojais nors:

- AbbVie, UAB 2019 m. perleistų verčių ataskaitoje⁶³ nurodoma, kad V. K. per 2019 m. yra suteikta perleistų verčių už 3858 Eur, iš kurių: registracijos mokesčiai 1240 Eur, kelionės ir apgyvendinimo išlaidos 2618 Eur.

- Johnson & Johnson, UAB, UAB 2019 m. perleistų verčių ataskaitoje⁶⁴ nurodoma, kad V. K. per 2019 m. yra suteikta perleistų verčių už 1871 Eur, iš kurių: registracijos mokesčiai 440 Eur, kelionės ir apgyvendinimo išlaidos 1431 Eur.

- Sanofi-Aventis Lietuva, UAB 2019 m. perleistų verčių ataskaitoje⁶⁵ nurodoma, kad V. K. per 2019 m. yra suteikta perleistų verčių už 677,50 eurus, iš kurių: kelionės ir apgyvendinimo išlaidos 82,50 Eur, atlygis 595 Eur.

Apeliacinės komisijos skundams dėl Vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kompensavimo ir Labai retų žmogaus sveikatos būklių gydymo išlaidų kompensavimo komisijų sprendimų nagrinėti narė E. K. komisijos nario interesų deklaracijoje (užpildytos 2020-03-20, pateiktos 2020-03-23)⁶⁶ nenurodo, kad per paskutinius vienerius metus turėjo kažkokių iš deklaracijoje minimų santykių su vaistų gamintojais nors:

- AbbVie, UAB 2019 m. perleistų verčių ataskaitoje⁶⁷ nurodoma, kad E. K. per 2019 m. yra suteikta perleistų verčių už 4622 Eur., iš kurių: registracijos mokesčiai 1178 Eur, kelionės ir apgyvendinimo išlaidos 4622 Eur.

- Pfizer Luxembourg SARL 2019 m. perleistų verčių ataskaitoje⁶⁸ nurodoma, kad E. K. per 2019 m. yra suteikta perleistų verčių už 650.97 Eur (atlygis).

Vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kompensavimo komisijos narys, būdamas nevyriausybines organizacijos vadovu⁶⁹, komisijos nario interesų deklaracijoje nenurodo jokių

⁶¹ Atkreiptinas dėmesys, kad šis KRA išvados punktas suformuluotas atsižvelgiant į SAM interneto svetainėje 2021-02-15 viešinamus darbo grupių ir komisijų veiklos dokumentus. Prieiga internete: <https://sam.lrv.lt/lt/darbo-grupes>.

⁶² Prieiga internete: https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/V_%20Kucinskiene.pdf.

⁶³ Prieiga internete: http://eutransparency.abbvie.com/2019_AbbVie_Lithuania_EFPIA_Report_Final.pdf.

⁶⁴ Prieiga internete: <https://public.janssentransferofvalue.com/lt/lt/hcp-individual/2019?populate=vesta&searchButton.x=6&searchButton.y=17>.

⁶⁵ Prieiga internete: <https://www.sanofi.lt/-/media/Project/One-Sanofi-Web/Websites/Europe/Sanofi-LT/lt/apie-mus/pranesimas-EFPIA/uab-sanofi-aventis-lietuva-efpia-report-2019.pdf?la=lt>.

⁶⁶ Prieiga internete: https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/E_%20Kazenaite.pdf.

⁶⁷ Prieiga internete: http://eutransparency.abbvie.com/2019_AbbVie_Lithuania_EFPIA_Report_Final.pdf.

⁶⁸ Prieiga internete: <https://selfservehosteu.pfizer.com/pfrrdownload/file/fid/64841>.

⁶⁹ Nevyriausybines organizacijos ir jos atstovo duomenys yra žinomi.

aplinkybių, galinčių turėti įtakos jo, kaip komisijos nario, objektyvumui ir nešališkumui priimant komisijos sprendimus. Nors nevyriausybinė organizacija iš Lietuvos ir užsienio juridinių asmenų 2015–2019 m. gavo 621 112 Eur vertės paramos, kurios didžiąją dalį, 446 776 Eur (72 proc.), suteikė užsienio subjektai⁷⁰. Didžioji dalis nevyriausybinės organizacijos gautos paramos – 577 810 Eur (93 proc.) yra finansinė parama. Didžiąją dalį nevyriausybinės organizacijos gautos piniginės paramos, 522 052 Eur (90 proc.), suteikė vaistų gamintojų atstovybės Lietuvoje arba padaliniai užsienyje ir jų asociacijos.

Nuo 2019-10-15 iki 2020-10-15 įvykusių Vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kompensavimo posėdžių protokolų analizė rodo atvejus, kuomet šios nevyriausybinės organizacijos vadovas nenusišalino ir dalyvavo klausimų, susijusių su jo vadovaujamą nevyriausybinę organizaciją 2019 m. rėmusių farmacijos įmonių vaistinių preparatų kompensavimu, sprendime;

- 2019 m. lapkričio 19 d., 2020 m. balandžio 17 d., gegužės 14 d., liepos 23 d. posėdžiuose, sprendžiant klausimus, susijusius su UAB „AstraZeneca Lietuva“, kuri 2019 m. suteikė nevyriausybinei organizacijai didžiausią paramą – 27 000 Eur;

- 2019 m. gruodžio 19 d., 2020 m. sausio 9 d., kovo 19 d., birželio 23 d. posėdžiuose, sprendžiant klausimus, susijusius su UAB „Johnson & Johnson“, kuri (per įmonės padalinį Belgijoje) 2019 m. suteikė nevyriausybinei organizacijai 25 000 Eur paramą;

- 2020 m. sausio 9 d., vasario 6 d., vasario 20 d., kovo 19 d., kovo 30 d. posėdžiuose sprendžiant klausimus, susijusius su UAB „Roche Lietuva“, kuri (per įmonės padalinį Šveicarijoje) 2019 m. suteikė nevyriausybinei organizacijai 15 000 Eur paramą;

- 2019 m. lapkričio 7 d., 2020 m. sausio 9 d., vasario 6 d., vasario 20 d, kovo 19 d., balandžio 17 d. sprendžiant klausimus susijusius su SIA „Novartis Baltics“ Lietuvos filialas, kuri 2019 m. suteikė 14 000 Eur paramą.

PASIŪLYMAI

SAM, pasitelkiant VVKT, atsižvelgiant į šiame KRA išvados skyriuje pateiktas pastabas, detalizuoti koku formatu bus viešinama vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų pateikta informacija apie perleistas vertes ir VMI prie FM pateikta informacija apie vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų skirtą paramą sveikatos priežiūros specialistams VVKT interneto svetainėje. Siūlytina, inicijuojant atitinkamus teisinio reglamentavimo pokyčius, sudaryti sąlygas VVKT imtis iniciatyvos:

- apibendrinti iš visų vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų, VMI prie FM gautą informaciją, kad būtų sudaryta galimybė suinteresuotiems asmenims lengvai prieinamu būdu vykdyti jiems rūpimos informacijos paiešką (pavyzdžiui, sudaryti galimybę per vieną užklausą gauti informaciją apie konkrečiam fiziniam asmeniui ar juridiniam asmeniui visų vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų perleistas vertes ar skirtą paramą tam tikru periodu ir pan.);

⁷⁰ STT Analitinės antikorupcinės žvalgybos valdybos 2021-03-12 raštas Nr. L-01-2353.

- sukurti vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų teikiamos informacijos apie perleistas vertes patikimumo kontrolės mechanizmą automatizuotai patikrai naudojant valstybės registruose ir informacinėse sistemose kaupiamą informaciją apie fizinius ir juridinius asmenis.

Manome, kad šiame KRA išvados skyriuje aptariama informacija (perleistos vertės ir parama sveiktos priežiūros specialistams bei ASPĮ) gali būti panaudota ne tik Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51¹ straipsnio 5 dalyje numatytų tikslų (didinti vaistinių preparatų registruotojų ir (ar) jų atstovų bendradarbiavimo su sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistais ir asmens sveikatos priežiūros įstaigomis skaidrumą, užtikrinti viešą interesą žinoti apie perleistas vertes ir jų gavėjus, kad naudodamiesi šia informacija pacientai galėtų priimti pagrįstus sprendimus pasirinkdami gydytoją, aktyviau dalyvauti parenkant ir skiriant reikalingą gydymą arba priimti sprendimus dėl vaistinių preparatų įsigijimo vaistinėje) siekimui, bet ir skaidrinant SAM ir SAM pavaldžių biudžetinių viešojo administravimo įstaigų iniciatyva įsteigtų komisijų ir darbo grupių veiklą.

Atsižvelgdami į šioje išvadoje identifikuotus konkrečius atvejus, kai SAM iniciatyva įsteigtų komisijų nariai savo iniciatyva neįvykdė prievolės nusišalinti, kai komisijoje buvo sprendžiami klausimai, susiję su jiems perleistas vertes suteikusia farmacijos kompanija, arba nedeklaravo komisijos nario interesų deklaracijoje informacijos apie jų turėtus finansinius santykius (perleistos vertės) su farmacijos kompanijomis, siūlome *SAM svarstyti galimybę*, kai VVKT 2021 m. pirmą kartą savo interneto svetainėje paskelbs apibendrintą informaciją apie vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų perleistas vertes ir skirtą paramą sveikatos priežiūros specialistams ir ASPĮ, šią informaciją naudoti vykdant vidaus kontrolės priemones, kuriomis siekiama užtikrinti SAM ir SAM pavaldžių biudžetinių viešojo administravimo įstaigų komisijų ir darbo grupių veikloje dalyvaujančių sveikatos priežiūros specialistų nešališkumą.

6. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS)

Išnagrinėjus teisės aktus, reglamentuojančius vertinamų įstaigų⁷¹ veiklą analizuojamose srityse, bei jų darbo praktiką, nustatyti šie korupcijos ir su tuo susiję kiti rizikos veiksniai, kurie gali trukdyti užtikrinti efektyvų ir skaidrų funkcijų vykdymą vertinamose veiklos srityse.

6.1. Dėl korupcijos rizikos veiksnių vykdant funkcijas, susijusias su vaistinių preparatų reklamos teisėtumo ir atitikties nustatytam teisiniam reglamentavimui kontrole:

6.1.1. Kritinės antikorupcinės pastabos:

6.1.1.1. Nuotolinė vaistinių preparatų reklama, kuri teikiama ASPĮ darbuotojams skaitmeninės komunikacijos platformomis, kaip alternatyva vaistų reklamuotojo atvykimui į ASPĮ, nekontroliuojama, nes teisės aktai šios reklamos organizavimo ir kontrolės tvarkos nereglementuoja, o praktikoje tarp kontroliuojančios institucijos (VVKT) ir ASPĮ nėra vieningo sutarimo ar esamomis aplinkybėmis gali būti teikiama nuotolinė vaistinių preparatų reklama sveikatos priežiūros specialistams (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.1 skirsnyje).

6.1.1.2. Kai kurių ASPĮ patvirtintų teisės aktų, reglamentuojančių vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ organizavimo tvarką, nuostatos prieštarauja Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo nuostatomis, nes minėtomis nuostatomis sudaroma galimybė vaistinių preparatų reklaminių renginių dalyviais tapti tiems ASPĮ darbuotojams, kurie, vadovaujantis atitinkamomis Farmacijos įstatymo nuostatomis, tokių renginių dalyviais ir su tuo susijusios naudos (renginių dalyvių kelionės, apgyvendinimo, maitinimo ir (ar) registracijos mokesčių) gavėjais negali būti (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.6 skirsnyje).

6.1.1.3. Kai kuriose ASPĮ gali būti sudaromos prielaidos pažeisti ir (ar) pažeidžiamas Farmacijos įstatymo 51 straipsnio 4 dalies nuostatomis nustatytas draudimas vaistų reklamuotojui atvykti į ASPĮ, kad asmeniškai susitikti su sveikatos priežiūros specialistu, turinčiu teisę skirti vaistinius preparatus ir (ar) organizuojant renginius neatsižvelgiama į Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26¹⁰ punkto nuostatomis nustatytus ribojimus. (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.11 skirsnyje).

6.1.2. Kitos antikorupcinės pastabos:

6.1.2.1. VVKT, kaip veiklą vaistinių preparatų reklamos srityje kontroliuojanti institucija, nebuvo pakankamai aktyvi⁷², kad identifikuotų ASPĮ darbo praktikos, susijusios su vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimu ASPĮ, neatitiktis ir inicijuotų būtinus darbo praktikos pokyčius ASPĮ lygmeniu. Todėl vis dar yra ASPĮ, kuriose nėra sudarytų sąlygų vaistinių preparatų reklamos davėjams ar (ir) vaistų

⁷¹ SAM ir jai pavaldžių įstaigų, Santaros klinikų, Kauno klinikų, RVUL, Šiaulių centro poliklinikos, Lazdynų poliklinikos, Marijampolės PSPC, Klaipėdos miesto poliklinikos.

⁷² 2021 m. sausio 12 d. telefoninio interviu metu VVKT direktoriaus pavaduotojas Ž. M. informavo, kad VVKT nuo 2018 m. sausio 1 d. iki 2020 m. sausio 12 d. nevykdė ASPĮ patikrinimų dėl vaistų reklamuotojų vizitų.

reklamuotojams įvykdyti prievolės, kurios jiems nustatytos Vaistinių preparatų reklamos taisyklėse (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.8 skirsnyje).

6.1.2.2. VVKT veikla, vykdant vaistinių preparatų reklaminių renginių kontrolę ASPĮ, nėra orientuota į pažeidimų, vykdant konkrečius vaistinių preparatų reklaminius renginius ASPĮ, identifikavimą ir šalinimą (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.10 skirsnyje).

6.1.2.3. VVKT negali užtikrinti efektyvios, subjektų rizikingumo vertinimu pagrįstos, reklaminių renginių organizavimo ir vykdymo ASPĮ kontrolės, kai praktikoje ASPĮ neužtikrinamas išorinei kontrolei vykdyti reikalingos informacijos kaupimas ir (ar) viešas atskleidimas Vaistinių preparatų reklamos taisyklių reikalaujama apimtimi ASPĮ lygmeniu (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.7 skirsnyje).

6.1.2.4. Vienasmenio patikrinimo galimybė didina korupcijos riziką VVKT vykdant ASPĮ patikrinimus dėl vaistų reklamuotojų vizitų (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.9 skirsnyje).

6.1.2.5. Dalis vertintų ASPĮ⁷³ neužtikrina informacijos apie vaistinių preparatų reklaminius renginius ASPĮ viešo atskleidimo Vaistinių preparatų reklamos taisyklių reikalaujama tvarka ir apimtimi (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.5 skirsnyje).

6.1.2.6. Kai kurių ASPĮ taikomi vidaus kontrolės mechanizmai nėra pakankami, kad instituciniu lygmeniu savalaikiai identifikuoti ir užkardyti neatitiktis, dėl kurių gali būti neužtikrintas tinkamas teisės aktų, reglamentuojančių reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarką, nuostatų vykdymas. (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.12 skirsnyje).

6.1.2.7. Kai kuriose ASPĮ nereglamentuota skundų ir pretenzijų dėl ASPĮ sprendimų, susijusių su vaistinių preparatų reklamiais renginiais ASPĮ, nagrinėjimo procedūra, todėl išlieka subjektyvių interpretacijų galimybė priimant susijusius sprendimus (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.14 skirsnyje).

6.1.3. Kitos pastabos:

6.1.3.1. Nacionalinio lygmens teisinio reglamentavimo nuostatomis nepakankamai skatinamas ASPĮ veiklos atvirumas reklaminių renginių organizavimo srityje (Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatomis nenustatyta prievolė ASPĮ turėti įstaigos vadovo patvirtintą reklaminių renginių organizavimo tvarką ir nenustatyta prievolė viešai atskleisti minėtą tvarką), todėl dalies vertintų ASPĮ sprendimai, nustatantys ar keičiantys ASPĮ deklaruojamą reklaminių renginių organizavimo tvarką, reklamos davėjams, ASPĮ darbuotojams ir kitiems suinteresuotiems asmenims viešai, kaip ir tikroji ASPĮ darbo praktika, neatskleidžiami (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.2 skirsnyje).

6.1.3.2. Praktikoje dalis vertintų ASPĮ nevykdo Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26² punkto nuostatų, kuriomis siekiama visiems potencialiems reklamos davėjams sudaryti vienodas sąlygas lengvai prieinamu būdu gauti informaciją apie vaistinių preparatų reklaminių renginių inicijavimo ASPĮ tvarką ir

⁷³ Marijampolės PSPC, RVUL, Šiaulių centro poliklinika, Lazdynų poliklinika, Klaipėdos miesto poliklinika, Kauno klinikos.

atsakingus asmenis, reikalavimų (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.3 skirsnyje).

6.1.3.3. Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatos, reglamentuojančios informacijos apie reklaminius renginius ASPĮ atskleidimo tvarką, nėra tiek išsamios, kad išvengtų institucinio lygmens interpretacijų ir suformuoti vienodą darbo praktiką visose ASPĮ (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.4 skirsnyje).

6.1.3.4. Tarp vertintų ASPĮ nėra vieningo sutarimo, kokias institucinio lygmens sankcijas ir kam tikslinga taikyti, kai pažeidžiama ASPĮ nustatyta vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo tvarka, o susijusio teisinio reglamentavimo neapibrėžtumas gali sudaryti galimybę pažeidėjui išvengti atsakomybės už padarytus pažeidimus (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.13 skirsnyje).

6.1.3.5. Kai kuriose ASPĮ vadovai neužtikrina Vaistinių preparatų reklamos taisyklėse nustatytų prievolių vykdymo reikalaujama apimtimi, funkcijos, priskirtos ASPĮ kompetencijai ar vaistinių preparatų reklamos davėjo kompetencijai, nepagrįstai deleguojamos vaistų reklamuotojams (motyvai išdėstyti 3 skyriaus 3.15 skirsnyje).

6.2. Dėl korupcijos rizikos veiksmų vykdant funkcijas, susijusias su medicinos priemonių (prietaisų) reklamos ASPĮ teisėtumo ir atitikties nustatytam teisiniam reglamentavimui kontrole:

6.2.1. Kritinės antikorupcinės pastabos:

Medicinos priemonių (prietaisų) reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarka nepakankamai aiškiai reglamentuota (motyvai išdėstyti 4 skyriaus 4.1 skirsnyje) todėl ASPĮ darbuotojams (ypač susijusiems su medicinos priemonių (prietaisų) viešaisiais pirkimais) gali kelti analogiškas grėsmes, kurios kyla dėl nereguliuojamos ir nekontroliuojamos vaistinių preparatų reklamos.

6.3. Dėl rizikų, mažinančių informacijos apie farmacijos kompanijų ir ASPĮ darbuotojų finansinį bendradarbiavimą panaudojimo efektyvumą skaidrumui didinti.

6.3.1. Kritinės antikorupcinės pastabos:

Praktikoje SAM iniciatyva įsteigtų komisijų nariai (sveikatos priežiūros specialistai), būdami farmacijos kompanijų perleistų verčių gavėjai, ne visada savo iniciatyva nusišalina nuo sprendimų priėmimo, kai komisijose priimami sprendimai dėl jiems perleistas vertes suteikusių farmacijos kompanijų. SAM iniciatyva įsteigtų komisijų nariai ne visada atskleidžia savo ar jų vadovaujamų organizacijų finansinius ryšius su farmacijos kompanijomis, kurie gali daryti neigiamą įtaką jų priimamų sprendimų komisijų sudėtyje objektyvumui ir skaidrumui, o esami vidaus kontrolės mechanizmai nėra pakankamai efektyvūs, kad savalaikiai tokius atvejus identifikuoti ir užkardyti (motyvai išdėstyti 5 skyriaus 5.3 ir 5.4 skirsniuose).

6.3.2. Kitos antikorupcinės pastabos:

Nesudarytos pakankamos teisinės prielaidos efektyviai panaudoti informaciją apie perleistas

vertes sveikatos priežiūros specialistams, išlieka rizika, kad nebus imtasi veiksmų farmacijos kompanijų teikiamos informacijos teisingumui užtikrinti (motyvai išdėstyti 5 skyriaus 5.1 ir 5.2 skirsniuose).

7. PASIŪLYMAI⁷⁴

7.1. Siekdami didesnio skaidrumo vaistinių preparatų reklamos ASPĮ teikimo ir jos kontrolės srityje, siūlome:

7.1.1. Pasiūlymai atsižvelgiant į kritines antikorupcines pastabas:

7.1.1.1. SAM imtis iniciatyvos, kad būtų reglamentuota nuotolinės vaistinių preparatų reklamos, kuri teikiama ASPĮ darbuotojams skaitmeninės komunikacijos platformomis, kaip alternatyva vaistų reklamuotojo atvykimui į ASPĮ, organizavimo ir kontrolės tvarka.⁷⁵

7.1.1.2. SAM, kartu su VVKT, atsisakyti KRA atlikimo metu veikusio decentralizuoto informacijos apie vaistinių preparatų reklaminius renginius kaupimo modelio, kuomet kiekviena ASPĮ kaupia informaciją apie ASPĮ vykdomus vaistinių preparatų reklaminius renginius individualiai, priimti atitinkamus teisinio reglamentavimo pakeitimus ir VVKT centralizuotai kaupti skaitmenizuotą informaciją apie vaistinių preparatų reklaminius renginius. Minėtos kaupiamos informacijos pagrindu VVKT sukurti kontroliuojamųjų subjektų rizikingumu pagrįstą vaistinių preparatų reklaminių renginių kontrolės mechanizmą siekiant sumažinti subjektyvių interpretacijų atsiradimo tikimybę tiek pasirenkant kontrolės subjektus, tiek priimant kitus su tuo susijusius sprendimus.

7.1.1.3. SAM ir VVKT sukurti ir pradėti praktikoje taikyti subjektų rizikingumo vertinimu pagrįstą ASPĮ patikrinimų dėl vaistų reklamuotojų vizitų kontrolės mechanizmą, kuris apimtų ne tik ASPĮ pildomų ataskaitinių dokumentų apie vaistinių preparatų reklaminius renginius tikrinimą ir ASPĮ pasitvirtintų teisės aktų, susijusių su vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ organizavimu, vertinimą, bet ir ASPĮ bei reklamos davėjo ir (ar) vaisto reklamuotojo veiklos atitikties, organizuojant ir vykdant konkrečius vaistinių preparatų (įskaitant nuotolinę vaistinių preparatų reklamą sveikatos priežiūros specialistams) reklaminius renginius ASPĮ, vertinimą, t. y. veiklą orientuoti ir į pažeidimų, vykdant konkrečius vaistinių preparatų reklaminius renginius ASPĮ, identifikavimą ir šalinimą.

7.1.1.4. Visoms vertintoms ASPĮ:

7.1.1.4.1. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu reglamentavus nuotolinės vaistinių preparatų reklamos sveikatos priežiūros specialistams organizavimo tvarką, užtikrinti institucinio lygmens teisės aktų, reglamentuojančių vaistinių preparatų reklamos organizavimo ASPĮ tvarką, atitiktį Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu patvirtintai tvarkai ir užtikrinti jų įgyvendinimą ASPĮ.

⁷⁴ Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, prašome per 3 mėnesius nuo šios išvados ir pasiūlymų gavimo dienos įsivertinti, kurie iš STT nurodytų korupcijos rizikos veiksnių ir pateiktų pasiūlymų yra aktualūs Jūsų įstaigai ir pateikti STT informaciją apie šioje išvadoje pateiktą (Jūsų įstaigai aktualią) pasiūlymų numatomą įgyvendinimą.

⁷⁵ Pažymime, kad, teikdami šią rekomendaciją, atsižvelgėme, jog, atliekant korupcijos rizikos analizę, 2020 m. lapkričio 5 d. buvo užregistruotas projektas Nr. 20-14882 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. V-1128 „Dėl Vaistinių preparatų reklamos taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“. Tačiau iki minėto projekto priėmimo ši rekomendacija išlieka aktuali.

7.1.1.4.2. Užtikrinti informacijos apie vaistinių preparatų reklaminius renginius kaupimą ir (ar) viešą atskleidimą Vaistinių preparatų reklamos taisyklių reikalaujama apimtimi ASPĮ lygmeniu. Manome, kad šios informacijos viešas atskleidimas didintų skaidrumą vertinamoje veiklos srityje ir visuomenės pasitikėjimą sveikatos apsaugos sektoriumi.

7.1.1.5. *RVUL* užtikrinti RVUL direktoriaus 2018 m. balandžio 18 d. įsakymo Nr. V-99 „Dėl vaistinių preparatų ir medicininės paskirties produktų reklamos taisyklių laikymosi“ nuostatų atitiktį Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymui, t. y. panaikinti galimybę vaistinių preparatų reklaminiuose renginiuose, kurie organizuojami ASPĮ, dalyvauti ne sveikatos priežiūros specialistams.

7.1.2. Pasiūlymai atsižvelgiant į kitas antikorupcines pastabas:

7.1.2.1. *SAM*:

Vaistinių preparatų reklamos taisyklėse nustatyti prievolę ASPĮ turėti įstaigos vadovo patvirtintą reklaminių renginių organizavimo tvarką, kuri neprieštarautų Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatoms.

7.1.2.2. *VVKT*:

Atsižvelgiant į turimus VVKT personalo išteklius, svarstyti galimybę patikrinimus, susijusius ASPĮ vykdomų vaistinių preparatų reklaminių renginių kontrole, pavesti atlikti daugiau nei vienam VVKT darbuotojui. Turint pakankamai personalo išteklių, koreguoti ASPĮ patikrinimų dėl vaistų reklamuotojų vizitų taisyklių, patvirtintų VVKT viršininko 2012 m. sausio 23 d. įsakymu Nr. 1A-105, nuostatas ir panaikinti vienasmenio patikrinimo galimybę. Taikyti papildomas priemones didesniai skaidrumui užtikrinti. Pavyzdžiui, tiesioginio vadovo informavimas iš patikrinimo vietos apie patikrinimo rezultatus, garso / vaizdo įrašų darymas atliekant patikrinimą.

7.1.2.3. *Visoms vertintoms ASPĮ*:

7.1.2.3.1. Neviešinančioms įstaigos vadovo patvirtintos vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarkos, tvarką viešinti ASPĮ interneto svetainėje.

7.1.2.3.2. Tobulinti vidaus kontrolės mechanizmus, kad sudaryti prielaidas ateityje išvengti identifikuotų institucinio lygmens veiklos neatitikčių Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo ir (ar) Vaistinių preparatų reklamos taisyklių nuostatų reikalavimams.

7.1.2.4. *Klaipėdos miesto poliklinikai*:

Reglamentuoti skundų ir pretenzijų, susijusių su vaistinių preparatų reklaminiiais renginiais ASPĮ, nagrinėjimo procedūrą bei informaciją apie nustatytą tvarką viešinti Klaipėdos miesto poliklinikos interneto svetainėje. Siūlytina sukurti skiltį „Reklamuotojų vizitai“, kurioje suinteresuotiems asmenims būtų viešinama informacija, susijusi su vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimu ASPĮ. Manome, kad, įgyvendinus rekomendaciją, bus užtikrintas didesnis skaidrumas ir padidintas pasitikėjimas ASPĮ priimamais sprendimais.

7.1.2.5. Kauno klinikoms:

7.1.2.5.1. Koreguoti Vaistinių preparatų reklamos renginių organizavimo Kauno klinikose tvarkos aprašo, patvirtinto Kauno klinikų generalinio direktoriaus 2015 m. rugsėjo 8 d. įsakymu Nr. V-936, nuostatas, kad būtų užtikrinta aprašo nuostatų, susijusių su vaistinių preparatų reklaminių renginių ASPĮ organizavimu, atitiktis Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51 straipsnio 4 dalies nuostatomis.

7.1.2.5.2. Reglamentuoti skundų ir pretenzijų, susijusių su vaistinių preparatų reklamiais renginiais ASPĮ, nagrinėjimo procedūrą bei informaciją apie nustatytą tvarką viešinti Kauno klinikų interneto svetainėje. Siūlytina sukurti skiltį „Reklamuotojų vizitai“, kurioje suinteresuotiems asmenims būtų viešinama informacija, susijusi su vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimu ASPĮ. Manome, kad, įgyvendinus rekomendaciją, bus užtikrintas didesnis skaidrumas ir padidintas pasitikėjimas ASPĮ priimamais sprendimais.

7.1.2.6. Lazdynų poliklinikai:

7.1.2.6.1. Koreguoti įstaigos interneto svetainės skiltyje „Reklamuotojų vizitai“ teikiamą informaciją ir Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lazdynų poliklinikos direktoriaus 2014 m. lapkričio 31 d. įsakymu Nr. 0-79 (aktuali redakcija), 110 punkto nuostatas, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51 straipsnio 4 dalies nuostatas.

7.1.2.6.2. Reglamentuoti skundų ir pretenzijų, susijusių su vaistinių preparatų reklamiais renginiais ASPĮ, nagrinėjimo procedūrą bei informaciją apie nustatytą tvarką viešinti Lazdynų poliklinikos interneto svetainės skiltyje „Reklamuotojų vizitai“⁷⁶. Manome, kad, įgyvendinus rekomendaciją, bus užtikrintas didesnis skaidrumas ir padidintas pasitikėjimas ASPĮ priimamais sprendimais.

7.1.2.6.3. Užtikrinti darbo praktikos, susijusios su vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimu ASPĮ, atitiktį Lazdynų poliklinikos pasitvirtintam teisiniam reglamentavimui, t. y. vengti pasikartojimo atvejų, kai leidimas vykdyti vaistinių preparatų reklaminių renginių kai kuriems vaistų reklamuotojams suteikiamas kitomis dienomis nei numatyta Lazdynų poliklinikos vidaus tvarkos taisyklėse.

7.1.2.7. *RVUL* užtikrinti darbo praktikos, susijusios su vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimu ASPĮ, atitiktį Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 51 straipsnio 4 dalyje nustatytiems reikalavimams, t. y. atsisakyti esamos darbo praktikos, kai į ASPĮ atvykęs vaistų reklamuotojas informaciją teikia tik vienam sveikatos priežiūros specialistui.

7.1.3. Pasiūlymai atsižvelgiant į kitas pastabas:

7.1.3.1. SAM:

⁷⁶ Prieiga internete: <https://www.lazdynupol.lt/reklamuotoju-vizitai/>.

7.1.3.1.1. Vaistinių preparatų reklamos taisyklėse aiškiai reglamentuoti Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkte minimos informacijos viešinimo tvarką, kad būtų galima išvengti institucinio lygmens interpretacijų ir ateityje užtikrinti vieningą darbo praktiką VVKT tiriant pažeidimus, susijusius su Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatų netinkamu vykdymu.

7.1.3.1.2. Vaistinių preparatų reklamos taisyklėse nustatyti prievolę ASPĮ viešinti įstaigos interneto svetainės skiltyje, skirtoje teikti informaciją apie vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimą, ASPĮ pasitvirtintą vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo tvarką ir kitą informaciją apie aktualius ASPĮ pasitvirtintos vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo tvarkos pakeitimus.

7.1.3.1.3. *SAM*, atsižvelgiant į VVKT interneto svetainėje teikiamų susijusių išaiškinimų turinį⁷⁷ ir KRA išvados 3 skyriaus 3.12 skirsnyje aprašytus ASPĮ darbo praktikos pavyzdžius, įvertinti, ar nėra būtinumo, siekiant išvengti subjektyvių interpretacijų instituciniu lygmeniu, suformuoti vienodą valstybės politiką dėl institucinio lygmens sankcijų taikymo ASPĮ lygmeniu už vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo tvarkos, patvirtintos ASPĮ vadovo įsakymu, pažeidimus ir, esant poreikiui, inicijuoti atitinkamus teisinio reglamentavimo pokyčius.

7.1.3.2. *RVUL, Šiaulių centro poliklinikai, Marijampolės PSPC, Lazdynų poliklinikai, Klaipėdos miesto poliklinikai, Kauno klinikoms* teisės aktuose, reglamentuojančiuose vaistinių preparatų reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarką, atsižvelgiant į KRA išvados 3 skyriaus 3.13 skirsnyje pateiktus pastebėjimus, detalizuoti informacijos teikimo VVKT apie galimus reklamos davėjo ir (ar) vaistų reklamuotojo pažeidimus teikimo tvarką, terminus ir (ar) paskirti už informacijos teikimą atsakingus ASPĮ darbuotojus.

7.1.3.3. *Marijampolės PSPC* įstaigos interneto svetainėje⁷⁸ užtikrinti viešinimą informacijos, kurią privaloma viešinti vykdant Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26² punkte nustatytus reikalavimus.

7.1.3.4. *Klaipėdos miesto poliklinikai* interneto svetainėje⁷⁹ užtikrinti viešinimą informacijos, kurią privaloma viešinti vykdant Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26² punkte nustatytus reikalavimus.

7.1.3.5. *Kauno klinikoms* interneto svetainėje⁸⁰ užtikrinti viešinimą informacijos, kurią privaloma viešinti vykdant Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26² punkte nustatytus reikalavimus.

7.1.3.6. *Klaipėdos miesto poliklinikai, Kauno klinikoms*, atsižvelgiant į KRA išvados 3 skyriaus 3.15 skirsnyje pateiktus pastebėjimus, imtis priemonių, kad funkcijos, Vaistinių preparatų reklamos taisyklėse priskirtos ASPĮ kompetencijai ar vaistinių preparatų reklamos davėjo kompetencijai, ASPĮ nebūtų deleguojamos vaistų reklamuotojams.

⁷⁷ Prieiga internete: <https://www.vvkt.lt/index.php?4114664294>.

⁷⁸ Prieiga internete: <http://marijampolespspc.lt/>.

⁷⁹ Prieiga internete: <http://www.klaipedospoliklinika.lt/?dir=naujie>.

⁸⁰ Prieiga internete: <https://www.kaunoklinikos.lt/>.

7.2. Siekdami didesnio skaidrumo medicinos priemonių (prietaisų) reklamos ASPĮ teikimo ir jos kontrolės srityje, siūlome:

7.2.1. Pasiūlymai atsižvelgiant į kritines antikorupcines pastabas:

7.2.2.1. SAM, kaip valstybės politiką sveikatos apsaugos srityje formuojančiai institucijai, patvirtinti tvarką, analogišką Vaistinių preparatų reklamos tvarkai, kurioje būtų reglamentuota medicinos priemonių (prietaisų) reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarka ir įpareigoti ASPĮ medicinos priemonių (prietaisų) reklaminius renginius organizuoti vadovaujantis šios tvarkos nuostatomis.

7.2.2.2. Santaros klinikoms svarstyti galimybę koreguoti Medicinos pagalbos priemonių, medicinos technologijų ir medicinos prietaisų reklamos tvarkos, patvirtintos Santaros klinikų generalinio direktoriaus įsakymu Nr. V-856, nuostatas atsižvelgiant į 4 skyriaus 4.1 punkte pateiktas pastabas.

7.2.2.3. Marijampolės PSPC svarstyti galimybę:

7.2.2.3.1. Koreguoti Vaistinių preparatų medicinos priemonių reklamuotojų vizitų ir reklaminių renginių organizavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Marijampolės PSPC direktoriaus 2019 m. vasario 4 d. įsakymu Nr. V-16(1.4), nuostatas taip, kad nekiltų abejonių kokius reklaminius renginius organizuojant Marijampolės PSPC privaloma vadovautis minėto aprašo nuostatomis.

7.2.2.3.2. Į Vaistinių preparatų medicinos priemonių reklamuotojų vizitų ir reklaminių renginių organizavimo tvarkos aprašą, patvirtintą Marijampolės PSPC direktoriaus 2019 m. vasario 4 d. įsakymu Nr. V-16(1.4), įtraukti nuostatas, didinančias veiklos, susijusios su reklaminių renginių organizavimu ASPĮ, viešumą (aprašė nustatyti reikalavimą viešinti aprašą Marijampolės PSPC interneto svetainėje ir aprašą pavišinti Marijampolės PSPC interneto svetainėje; nustatyti reikalavimą, analogišką Vaistinių preparatų reklamos taisyklių 26⁴ punkto nuostatomis).

7.2.2.3.3. Vaistinių preparatų medicinos priemonių reklamuotojų vizitų ir reklaminių renginių organizavimo tvarkos apraše, patvirtintame Marijampolės PSPC direktoriaus 2019 m. vasario 4 d. įsakymu Nr. V-16(1.4), reglamentuoti kokia tvarka gali būtų apskūsti Marijampolės PSPC atsakingų darbuotojų sprendimai, susiję su aptariamais reklaminiiais renginiais.

7.2.2.4. Kauno klinikoms, RVUL, Šiaulių centro poliklinikai, Lazdynų poliklinikai, Klaipėdos miesto poliklinikai, svarstyti galimybę pasitvirtinti Medicinos priemonių (prietaisų) reklaminių renginių ASPĮ organizavimo tvarką, o, SAM patvirtinus Medicinos priemonių (prietaisų) reklaminių renginių organizavimo ASPĮ tvarką, vadovautis SAM patvirtinta tvarka.

7.3. Siekdami sumažinti rizikas, galinčias trukdyti skaidrumo didinimui efektyviai panaudoti vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų bei VMI prie FM pateiktą VVKT informaciją apie farmacijos kompanijų ir ASPĮ darbuotojų ir ASPĮ finansinį bendradarbiavimą, siūlome:

7.3.1. Pasiūlymai atsižvelgiant į kritines antikorupcines pastabas:

7.3.1.1. SAM svarstyti galimybę, kai VVKT 2021 m. pirmą kartą savo interneto svetainėje paskelbs apibendrintą informaciją apie vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų perleistas vertes ir skirtą paramą sveikatos priežiūros specialistams ir ASPI, šią informaciją naudoti vykdant vidaus kontrolės priemones, kuriomis siekiama užtikrinti SAM ir SAM pavaldžių biudžetinių viešojo administravimo įstaigų komisijų ir darbo grupių veikloje dalyvaujančių sveikatos priežiūros specialistų nešališkumą. Manome, kad tai galėtų padėti veiksmingiau identifikuoti ir užkardyti atvejus, kai SAM iniciatyva įsteigtų komisijų nariai (sveikatos priežiūros specialistai), būdami farmacijos kompanijų perleistų verčių gavėjai, nenusišalina nuo sprendimų priėmimo, kuomet svarstomi klausimai, susiję su jiems perleistas vertes suteikusiomis farmacijos kompanijomis, ir atvejus, kai SAM iniciatyva įsteigtų komisijų nariai (sveikatos priežiūros specialistai), būdami farmacijos kompanijų perleistų verčių gavėjai, informacijos apie tai neatskleidžia komisijos nario interesų deklaracijoje.

7.3.1.2. SAM, pasitelkiant VVKT, atsižvelgiant į šiame KRA išvados skyriuje pateiktas pastabas, detalizuoti, kokių formatu bus viešinama vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų pateikta informacija apie perleistas vertes ir VMI prie FM pateikta informacija apie vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų skirtą paramą sveikatos priežiūros specialistams VVKT interneto svetainėje. Siūlytina, inicijuojant atitinkamus teisinio reglamentavimo pokyčius, sudaryti sąlygas VVKT imtis iniciatyvos, kad:

- apibendrinti iš visų vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų, VMI prie FM gautą informaciją, kad sudaryti galimybę suinteresuotiems asmenims lengvai prieinamu būdu vykdyti jiems rūpimos informacijos paiešką (pavyzdžiui, sudaryti galimybę per vieną užklausą gauti informaciją apie konkrečiam fiziniam asmeniui ar juridiniam asmeniui visų vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų perleistas vertes ar skirtą paramą tam tikru periodu ir pan.);

- sukurti vaistinių preparatų registruotojų ir jų atstovų teikiamos informacijos apie perleistas vertes patikimumo kontrolės mechanizmą automatizuotai patikrai naudojant valstybės registruose ir informacinėse sistemose kaupiamą informaciją apie fizinius ir juridinius asmenis.

Direktoriaus pavaduotoja

Rūta Kaziliūnaitė

Domantas Lukauskas, tel. 8 656 60933, el. p. domantas.lukauskas@stt.lt

Rengėjas Arūnas Staknys, tiesioginis vadovas Domantas Lukauskas, tel. 8 656 60933, el. p. domantas.lukauskas@stt.lt